

TARİHSEVER ÇOCUK

Mekke ve Medine'nin Hizmetkârı

YAVUZ SULTAN SELİM

İSMAİL BİLGİN

erdem
çocuk

Mekke ve Medine'nin Hizmetkârı

YAVUZ SULTAN

SELİM

İsmail Bilgin

Mekke ve Medine'nin Hizmetkârı

YAVUZ SULTAN SELİM

ISBN: 978-605-279-246-9

Genel Yayın Yönetmeni: Melike Günyüz

Yayın Koordinatörü: Zeynep Gülsüm Sağlam

Yazan: İsmail Bilgin

Editör: Erdem Yayın Grubu

Grafik Tasarım: Ayşe Adaş

Kapak Resmi: Merve Özcan

© 2020, Erdem Yayınları Tic. AŞ

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak
kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

İstanbul, 2020

ERDEM YAYINLARI TİC. AŞ

Başak Mah. Mevlana Celaleddini Rumi Cad. No: 26

Bodrum Kat 34480 Başakşehir/İstanbul

T: 0212 486 34 00 F: 0212 486 34 01

bilgi@erdemyayinlari.com.tr www.erdemyayinlari.com.tr

Yayıncı Sertifika Numarası: 40018

Mekke ve Medine'nin Hizmetkârı

YAVUZ SULTAN

SELİM

İsmail Bilgin

TRABZON'DA BİR ŞEHZADE

Şehzade I. Selim 1487 yılında Trabzon Sancağı'na vali tayin edilince şehre gelmiş, görevinin başına geçmişti. Bir süre şehri ve çevreyi tanımak için gezilerde bulunup çalışmaya başlamıştı. Yönetim işlerinden fırsat buldukça atına biniyor, ava çıkıyordu. İyi bir okçuydu. Atının üstünde çok rahat hareket eder, at üstünde dahi isabetli atışlar yapardı.

Bir gün avlanmak için Trabzon yakınındaki gür ve sarp yerlerdeki ormana gitmiş, gördüğü sülünün peşine takılmıştı. Hayvan Şehzade Selim'in önünden diğer avcılara doğru kaçmış, avcılar da sülünü vuramayınca genç vali öfkeye kapılmıştı:

– Siz nasıl avcısınız ki önünüzden geçen sülünü dahi ıskaladınız, vuramadınız!

– Şehzade'm çok hızlıydı.

Şehzade Selim atını hızla sülünün gittiği yere doğru koşturdu.

Elinde yayı, okunu fırlatmaya hazır bir hâlde dört bir yanı tarıyordu. Bir yandan da ayakları ile atını yönlendiriyordu.

– Nerede sülün?

Sülünün az ötede bir çalının üzerinden zıpladığını görünce atıyla peşine düştü. Yayını germiş oku her an fırlatmaya hazırды. Fakat avı birden yine kayboldu.

– Yine nereye kayboldu? Mutlaka çıkacaktır.

Sülün çalı öbeğinden çıkıp diğerine doğru atlayacakken okunu fırlattı. Sülün çalıların içine düştü.

– Vurdum!

– Avımı ve düşmanımı kaçırmam. Kaçırmamam gerekli. Yoksa yarın harp meydanında hâlimiz nasıl olur?

Diğer avcılar sülünü alıp getirdiler.

– Ne olursa olsun hedefinizi, avınızı, düşmanınızı ıskalamayacaksınız. Asla! Yoksa bir gün hedefe sizi koyarlar, bilesiniz. Eğitimle, avla ter akıtmayan, çalışmayanın muharebede kanı dökülür, canını harp meydanında bırakır, diye yanındaki askerlere ders verircesine konuştu.

– Peki Şehzade'm, diyen avcılar mahcuptu.

* * *

Yıllar sonra sınır komşusu olan Gürcistan'dan Trabzon Sancağı'na saldırılar başlamıştı. Gürcü Kralı yanı başında bir Müslüman devletin sancağından rahatsız oluyor, sık sık koruyup kolladığı çetecilere,

– Trabzon Sancağı'na saldırılara devam edin. Halkı korkutun, bu bölgede rahat olamayacaklarını anlasınlar. Sizi destekleyeceğim, diyordu.

Krallarından cesaret alan çeteciler pek çok köye saldırıyor, Müslüman ahaliye eziyet ediyor, mallarını alıyordu. Sınıra yakın yerlerde şikâyetlerin

artması üzerine Şehzade I. Selim'in huzuruna çıkan halkın temsilcileri ona dert yandı:

– Şehzade'm, Gürcüler sık sık köylerimize saldırmakta. Mallarımıza musallat olmakta. Tarlamıza, bağımıza gidemez olduk. Artık bir çare, çözüm bulmak zamanı geldi. En iyisini siz bilirsiniz, bıçak kemiğe dayandı.

Halkın şikâyetlerini dikkatle dinleyen Trabzon Valisi kendilerine,

– Merak etmeyin. Valiniz olarak gerekeni yapacağım. Size söz veriyorum, Gürcüler bir daha sizi hiç rahatsız edemeyecek. Şimdi köylerinize geri dönün, dedi.

– Şehzademize teşekkür ederiz. Allah yardımcınız olsun, diyerek köylüler huzurdan ayrıldı.

Şehzade I. Selim emrindeki komutanları çağırttı:

– Derhâl askeri hazırlayın. Beş veya altı gemi denizden gelerek bize destek versin. Gürcü diyarına sefer eyleyelim. Halkıma saldırmak nasıl olurmuş onlara gösterelim.

Asker kısa sürede eksiklerini tamamlayınca sefere çıkıldı. Şehzade'nin ne denli cesur, cengâver olduğunu bilen komutanlar, onun hızına yetişmek için durmadan atlarını hızlandırıyorlardı. Asker kısa sürede Gürcü sınırına geldi.

O akşam geniş bir düzlükte, su kenarında dinlenildi. İleride bulunan kalelere saldırmak için hazırlanan Şehzade I. Selim yatmadan önce yanında taşıdığı kitap dolu sandığı açtı. İçinden kalın bir kitap çıkararak kandilin ışığında okumaya başladı. Sezar'ı anlatan bir eserdi. Ardından kâğıdı kalemi eline alarak iki satır şiir yazdı. Beğenmedi, kâğıdı buruşturdu.

– Olmadı, dedi. İstedğim gibi bir şiir yazamıyorum! Daha çok gayret etmek gerek.

Yatmadan önce bütün silahlarını kontrol edip temizledi. Kıyafetini değiştirdi. Askerin arasına karıştı. Yapılan hazırlıkları görmek istiyordu. Yaptığı yürüyüş esnasında askerin içinde dolaştı. Onların da hazır olduğunu

görünce sevindi. Askerini takdir etti:

– Güzel, onlar da benim gibi hazır! Artık dinlenme zamanı. Sabah erkenden harekete geçeriz.

Sabah gün doğmadan Gürcü diyarına geçilerek büyük bir kale kuşatıldı. Gürcü askerler hazırlıksız yakalanmışlardı. Gözlerine inanamadılar. Kısa bir çarpışmadan sonra kale düştü. Ardından diğerlerine yönelen Şehzade Selim hızlı hareket ederek Gürcülere toparlanma imkânı vermek istemiyordu. Askeriyle dinlenmeden bir kaleden başka bir kaleye sefer düzenliyordu. Bazılarını çarpışarak bazılarını da teslim alarak ele geçiriyordu. Kalelerde kendi asker ve komutanlarını bırakıyor, güvenliği sağlıyordu.

Trabzon Valisi son muharebede esir edilen Gürcü komutanlardan üçünün huzura getirilmesini istedi. Komutanlar Şehzade Selim’in karşısına çıktıklarında şaşkınlık ve korku içindeydiler. Şehzade kendilerine ne yapacaktı? Öldürecek miydi? Bu düşünceyle,

– Bizi affedin, dediler.

– Af mı, siz görevinizi yapıyordunuz ama şunu kralınıza söyleyin. Eğer benim halkıma, köylerime çeteler saldırmaya devam ederse tahtını yıkarım. Bunu böyle bilsin. Çetecilerine ve çapulcularına sahip çıksın. Varın gidin, bunları kralınıza deyin. Aksi hâlde başına gelecekleri düşünsün, diyeceklerim bu kadar. Haydi!

Komutanlar şaşırdı. Derhâl huzurdan ayrıldılar.

Tehdit işe yaramıştı. Gürcüler bir süre saldıramadılar. Ancak bir süre sonra tekrar saldırılar başlayınca Şehzade I. Selim Gürcü seferine çıkarak ülkenin tamamını ele geçirdi. Böylece saldırılar tamamen önlenmiş, İran yolu da açılmış oldu.

Satranç Ustası

Trabzon Valisi çocukluğundan beri satranç öğrenmeye meraklıydı.

Oyunu öğrenince yanındaki yöneticileriyle satranç oynayarak kendini iyice geliştirdi. Trabzon'a gelince kimle oynuyorsa onu yeniyordu. Usta bir oyuncu olmuştu. Hamleleri düşünmek, hesaplamak, zamanı gelince de hamle yapmak hoşuna gidiyordu. Her yöneticinin satrancı bilmesinin gerekli olduğuna inanıyordu.

Trabzon Sancağı'nda onu yenecek kimse yoktu. Şehzade rakip bulamayınca aklına çılgın bir fikir geldi, gülümsedi. "Bakalım neler göreceğiz, neler yaşayacağız?" diye düşündü. Kıyafetini değiştirdi. Hafif sakal bırakarak bir derviş kılığında Trabzon'dan ayrıldı. İran'a doğru seyahat etti. Yolda, satranç oynayarak önüne geleni yendi. Kısa sürede tanındı. Ahali yenemedikleri satranç ustası dervişten yakındı:

- Derviş satranç oyununda yenecek yok mudur?
- Kimse onu yenemedi.
- Derviş ama satrancı iyi biliyor.
- Hamleleri nasıl hesaplıyor?
- Hamle üstüne hamle yapıyor.
- Pek çok kişiyi mat etti.
- Nasıl hafızadır ki bir sonraki değil iki sonraki hamleleri hesaplıyor?
- Oyununu ona göre kuruyor.
- Bakalım onu yenecek çıkacak mı?
- Biraz zor.
- Böyle giderse İran'da dahi onu yenecek çıkmaz.
- Belki Şahımız yener. O da usta bir oyuncudur.
- Belki.

Konuşmalar dilden dile aktarıldı, kulaktan kulağa yayıldı. Derviş diye bilinen Şehzade I. Selim'in satrançtaki ustalığı dört bir yanda duyuldu. Onun şöhreti İran Hükümdarı Şah İsmail'in de kulağına gitti. Methini duyduğu bu dervişin bulunup saraya getirilmesini emretti. Onunla satranç

oynamayı çok istiyordu.

– Bakalım beni yenebilecek mi? Demek ki onun karşısına bugüne kadar hep acemi oyuncular çıkmış. Ona ders verme zamanı gelmiş. Satranç oynayan ünlü ustayı görelim. Oyunumuzu oynayalım, diye konuşuyordu.

Bir hafta sonra Şehzade I. Selim Tebriz Sarayı'ndaydı. Şah İsmail kendisine,

– İran'da herkesi satrançta yenmişsin, dedi.

– Öyle oldu.

– Usta biriyle karşılaşmamışsındır da ondan. Benimle satranç oynamanı istiyorum. Bakalım kim ustaymış anlayacağız.

– Nasıl isterseniz.

– Sen akşama dek dinlen. Akşam satranç oynayalım. Sana yenilgiyi tattırayım, diyen Şah İsmail'e,

– Orası oyunda belli olur, diye cevap verdi Şehzade Selim.

Akşam satranç tablasının karşısına geçen iki rakip, taşları yerlerine dizdi. İlk oyuna başlamasını isteyen Şah İsmail'e, Trabzon Valisi:

– Siz bir şahsınız, ilk önce siz başlayın, deyince rakibi oyunu başlattı.

İlerleyen zamanda Şehzade bilerek oyunda geri düştü. Bunun üzerine gülümseyen Şah:

– Oyunun neticesi şimdiden belli oldu. Seni mat edeceğim. İşin bitecek, diye meydan okudu.

– Oyun bu, belli olamaz, dedi Şehzade.

Trabzon Valisi ikinci elin ardından diğer eli de rakibini mat ederek kazandı. Diğer oyunda da galip gelince Şah İsmail neye uğradığını şaşırıldı. Ne diyeceğini bilemedi. Karşısındaki derviş ustalıkla satranç oynuyordu. Oyun bitince Şehzade, Şah İsmail'e “Ne oldu” der gibi baktı.

İran Şahı kızgınlıkla, elinin tersiyle Şehzade Selim'in göğsüne vurdu. Hiddetle şöyle dedi:

– Bre derviş! Hiç şahlar mat edilir mi! Senin edebini de yokmuş! Seni takdir ettim. Ustaymışsın. Seni ödüllendirmek isterim. Oyundaki ustalığına karşılığında sana bin altın vereceğim.

Şehzade I. Selim büyük bir kese içinde kendisine verilen altınları aldı. Şahı selamlayarak yanından ayrılırken ona bir dörtlük okudu:

– Sanma şahım herkesi sen sadıkane yar olur.

Herkesi sen dost mu sandın belki ol ağyar olur.

Sadıkane belki ol-âlemde bir dildar olur.

Yar olur ağyar olur dildar olur serdar olur.¹

Şahım sen herkesi kendine sadık yar sanma.

Sen herkesi dost mu sandın? Belki o yabancılardandır.

Belki sadık dost olan dünyada bir sevgili olur.

Dost olur, düşman olur, sevgili olur, başkomutan olur.

Saraydan çıkıp avludaki binek taşının yanına geldi. Etrafına bakındı. Kimse yoktu. Altınları binek taşının altına sakladı, hızla uzaklaştı. Geldiği yoldan geri dönerken kendisiyle daha önce satranç oynayanlar bu kez oynamak istemedi. Onun, Şah İsmail'i satrançta ağır bir yenilgiye uğrattığı her yana yayılmıştı:

– Satranç oynadığımız derviş var ya.

– Evet?

– Şahımızı dahi yenmiş. Onu da mat etmiş.

– Desene, onu kimseyi yenemeyecek.

– Çok usta biri.

– Hamle üstüne hamle yapıyor.

– İki üç hamle ötesini düşünüyor.

– Oyununu da ona göre kuruyor.

– Yaman bir oyuncu.

– Nasıl bir derviştir ki onu yenen çıkmaz.

Şehzade Selim daha sonra valiliğini yaptığı Trabzon'a geldi. Aklında Tebriz Sarayı'nın avlusundaki binek taşının altına sakladığı altınlar vardı.

Tebessüm etti:

– Eh zamanı gelince gider, kendi elimizle alırız, dedi.

* * *

Trabzon valiliği esnasında görev yaparken yıllar geçip gidiyordu.

Şehzade Selim şunu çok iyi biliyordu ki ileride tahta geçecekse kuvvetli olmalıydı. İran içlerine seferler düzenlemeyi düşünüyordu. Seferde olmak onu güçlü kılacaktı, tecrübe kazanacaktı. Daha şimdiden İslam dünyasını bir bütün hâline getirmek için neler yapacaklarını tasarlıyordu. “İleride Müslümanları birleştireceğim. Bir araya getireceğim, güçlü kılacağım.” diye kararlılıkla konuşuyordu. İran sınırına dek yapacağı seferlerin önemini biliyordu.

Her sene seferlerini daha da ileriye taşımayı amaçladı. Çıktığı seferlerde Şehzade Selim'in cengâverliği, kılıç ve yay kullanmada, ok atmada ustalığı, kararlılığı, düşmana karşı acımasızlığı her yanda duyuldu. Böylece zaman geçip gitti.

Trabzon sancak beyi olarak görev yapmasının ardından 24 yıl geçmişti.

TAHTA GEÇİŞ

Şehzade I. Selim “Devlet işlerini daha iyi nasıl yapabilirim?” diye kafa yoruyordu. Pek çok şey yapmak istiyordu. Bunun için de tahta geçmesi lazımdı. İlk önce Anadolu'daki birliği sağlamalıydı. Ardından İslâm dünyası tek vücut olmalı, kargaşa, çekişme son bulmalıydı. Edindiği izlenimlere ve

duyduklarına göre babası II. Beyazıt, kardeşi Ahmet'i tahta geçirmek istiyordu. Veliaht olarak kendisini değil, kardeşini düşündüğünü biliyordu.

“Sultan babamdan, beni Rumeli sancaklarından birine atamasını isterim. Hem İstanbul'a daha yakın olurum hem de olayları daha yakından takip ederim.” diye geçiriyordu aklından. İsteğini babasına ilette ancak reddedildi.

“Bir şeyler yapmalıyım ama ne? Ben de o zaman Kefe'ye giderim. Oradan topladığım askerle Edirne üzerine yürürüm.”

Onun bu şekilde hareket edeceğini işiten babası tahta hiçbir oğlunu geçirmeyeceğine dair söz verdi. Babası II. Beyazıt verdiği sözün gereği yaparak Ahmet'i de tahta çıkarmak düşüncesinden vazgeçmişse de devlet adamları tahta Şehzade Ahmet'in geçmesi taraftarıydı. Padişah'a baskı yapıyorlardı.

- Ahmet halim selimdir.
- İyi bir padişah olabilir.
- Anlayışlıdır.
- Şehzade Selim celallidir.
- Başına buyruk olur.
- Bizi dinlemez.
- Hep kendi dediğini yapar.
- Bizler de zor durumda kalırız.
- Rahatımız bozulur, diye kendi aralarında konuşuyorlardı.

Şehzade Ahmet'i, Padişah'ın yanında överek onun tahta geçmesi için çalıştılar. Şehzade I. Selim bunları tahmin ediyordu. Padişah Sultan II. Beyazıt yaşının epey ilerlediğini, tahttan çekilmek istediğini belirtti. Ahmet'i tahta geçirmek istemesi üzerine Şehzade Selim hazırladığı orduyla Rumeli üzerine yürüdü. 3 Ağustos 1511'de Çorlu yakınlarında babasının kuvvetleriyle savaşa tutuştu. Yenilince Kırım'a çekilmek zorunda kaldı. O sırada tahta geçmek için gelen Şehzade Ahmet de Anadolu'ya dönmek

zorunda kaldı. Şehzade Korkut da İstanbul'a gelerek yeniçerilerin desteğini alıp tahta çıkmak istediye de o da hedefine ulaşamadı.

Şehzade Ahmet'i tahta geçirmek isteyenler onun Anadolu'ya dönmesiyle büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Bazı devlet adamları da Selim'i destekledi:

- Selim tahta geçmeli.
- O cevvaldir, cengâverdir.
- Devletimizin daha da büyümesi için tahta geçmeli.
- Onun büyük planları var.
- Kendisi padişahlığa layıktır.
- Onun gibi kılıç kullanan, ok atan yoktur.
- Cesurdur.
- Hatırlayın; Şahkulu isyanında Şehzade Ahmet meydandan kaçarken Selim sonuna dek dövüşmüştü.
- Doğru doğru.
- O hep savaş meydanındaydı.

Sultan II. Beyazıt gelen baskılara, tavsiyelere daha fazla diremeyince tahtı oğlu Selim'e bırakmayı kabul etti. Tahta geçmesinde İstanbul'daki yeniçerilerin de büyük katkısı oldu. Çünkü onun ne denli savaşçı olduğunu bizzat görmüşlerdi.

24 Nisan 1512 yılında Şehzade I. Selim tahta geçti.

Eflak, Boğdan, Macar, Venedik, Rus ve Mısır elçileri henüz yeni padişahı tanımamış, tebrik etmemişlerdi.

Sultan Selim acele ediyordu:

“İlk önce, Avrupa'daki devletlerle daha önce yapılan anlaşmaları yenilemeliyim. Avrupa tarafından bir saldırı gelmeyeceğine emin olduktan sonra şehzadeliğim döneminde düşündüğüm planlarımı gerçekleştirmeye başlamalıyım. Avrupa devletleri neden benim padişahlığımı görmezden gelir?”

Dimetoka'ya gidip orada dinlenmek yönünde karar veren babası II. Beyazıt'ı uğurlamak istiyordu. Arabasının yanında uzun bir süre kafil ile birlikte yürüyerek onu Edirnekapı'ya dek uğurladı. Ardından askerlerin cülus bahşişini artırdı. Onları memnun etti. Sipahilerin yevmiyelerine dört, yeniçerilerin yevmiyelerine iki akçe zam yaptı. İstanbul'da bulunan kardeşi Şehzade Korkut'u Manisa'ya gönderdi.

Avrupa'daki devletlerin yöneticileri Osmanlı Devleti'nde sürüp giden taht çekişmesinin nasıl sonuçlanacağını merak ediyordu. Onlar için II. Beyazıt'ın tahtta kalması ya da Şehzade Ahmet'in padişah olması daha iyiydi. Bunun için bir süre beklemek istediler. Şehzade Selim'in tahta geçtiği, İstanbul'da tam bir hâkimiyet kurduğunu öğrenince elçilerini gönderdiler. Sultan Selim onlarla daha önce yapılan anlaşmaları yeniledi. Elçiler de onun padişahlığını tanıdıklarını belirten evrakları kendisine sundu. Sultan rahatlamıştı. Artık Anadolu'da birliği sağlamak için harekete geçebilirdi.

Aldığı bir haber canını sıktı. Kardeşi Şehzade Ahmet Konya'da padişahlığını ilan etmişti. Üstelik oğlu Alaaddin'i de Bursa'ya göndermişti. Harekete geçmeye karar verdi. Kefe'de bulunan Şehzade Süleyman'ı (*Kanuni*) çağırdı. Ondan Rumeli ve İstanbul'da dikkatli olmasını isteyerek hazırladığı 70 bin kişilik orduyla Anadolu'ya geçti (29 Temmuz 1512). Yeğeni Alaaddin ordunun üzerine geldiğini anlayınca Bursa'dan çekilerek Konya'ya babasının yanına gitti.

Selim, kardeşi Ahmet'in Amasya'ya gelmek istediğini öğrenince onu engelledi. Ahmet sonra Malatya'ya geçti. İki oğlunu da Şah İsmail'den yardım istemek üzere İran'a gönderdi. Bunu haber alan Sultan I. Selim "İslâm dünyasında birliği sağlamanın zamanıdır." diyerek Edirne'ye geldi.

İran (*Safevi*) Hükümdarı Şah İsmail Anadolu'da karışıklık çıkartmak istiyor, kendine epey taraftar topluyordu. Gittikçe artan bir tehlike arz ediyordu. Sultan I. Selim, Şah İsmail'in üzerine yürümeye karar verince

1513-1514 yılları arasında iki yıl boyunca İran seferine çıkmak için hazırlık yaptı. Ordusunu düzenliyor, eksikliklerin giderilmesini istiyordu. Avrupa'dan gelebilecek bir saldırı için Şehzade Süleyman'ı bu kez de Manisa'dan çağırıp Rumeli tarafına gönderdi.

20 Mart 1514 tarihinde savaş meclisini topladı. Sefere çıkmadan önce dedesi Fatih Sultan Mehmet'in ayrıca Eyüp Sultan'ın mezarlarını ziyaret etti. Babası da kısa süre önce vefat etmişti. Onun da mezarına ziyaret etti. Ziyaretlerin yapılacağını duyan halk Padişah'ı görmek için akın etti. Ahali padişahlarını ilk defa göreceği için heyecan içindeydi:

- Padişah geldi mi?
- Bakın bakın Eyüp Sultan'ın türbesine doğru gidiyor.
- Buradan da dedesinin mezarını ziyaret edecekmiş.
- Uzun boyluymuş.
- Çok celalliymiş.
- Sefere çıkacakmış.
- Nereye gidecekmiş acaba?
- İran üzerine diyorlar.

İRAN SEFERİ

Hazırlıklar tamamlanınca Sultan Selim 22 Nisan 1514'te Üsküdar'a geçerek İran üzerine seferi başlattı. Şah İsmail ile anlaşmak istedi. Padişah Erzincan'a ulaştığında elçiler Şah İsmail'in mektubunu Sultan'a verdiler. Mektubu okuyunca şöyle dedi:

– Beni savaş meydanına davet ediyor. Elbette gerekirse meydana çıkarız. Zaten çıkmak için geliyoruz. Tebriz Sarayı’ndaki binek taşının altındaki altınları almanın vakti yaklaştı demek ki. Kendisi bilir, biz anlaşmak istedik, o reddetti.

Sultan Selim sefere giderken ordu durmadan yürümüş çok az mola vermişti. Bir türlü karşılarına düşman çıkmıyordu. Padişah ilerlemekten vazgeçmiyordu. Bu durum haftalarca devam edip Ağrı yakınlarına gelince Padişah’ın yanında bulunan bazı idareciler ve yöneticiler yakındı:

- Düşman karşımıza çıkmıyor.
- Devamlı ilerliyoruz.
- Ordu yoruldu.
- Asker de sızlanıyor.
- Bizler de çok yorulduk.
- Padişah da çok az ve kısa mola veriyor.
- Hâlimiz ne olacak?
- Askerin yürümekten savaşacak hâli kalmadı.
- Ne yapmalı?
- Askerin kulağına seferin hep uzayacağını fısıldayalım, onlar ne yapacaklarını bilirler.
- Doğru doğru.

Bu, alttan alta yeniçerileri Padişah’a karşı ayaklandırmak demekti. Seferin devamını değil, iptalini istemektir. Nitekim kısa zamanda işe yaradı. Pek çok yeniçeri yürümekten bıktığını belirtmeye başladı. Ardından “Düşman karşımıza çıkmıyor, bu memlekette harap bir şekilde yorgun argın sefer eyeriz.” diye Sultan’a karşı ayaklandılar. Padişah’ı korkutmak için otağına kurşun dahi attılar. Sultan Selim otağından çıktı. O cevval, celalli, öfkeli Padişah bu kez gayet sakindi. Askerler de şaşırды.

Sultan onlara şöyle dedi:

– Benimle sefere devam edeceklerle sözüm yok! Sefere katılmak istemeyen, gelmek istemeyen geri dönsün. Biz dönmek için mi yola çıktık? Rahat isteyen benimle yola çıkmazdı. Bizimle beraber sefere gelenler, can ve baş feda edecek yiğitler ölümden korkmaz, yorgunluk, bıkkınlık nedir bilmez. Ölümden korkanlar dönsün. Düşmanla çarpışacak, düşmana sırtını dönmeyecek cengâverler de benimle gelsin. Eğer içinizde cengâver yoksa tek bir kişi benimle gelmeyecekse bir başıma da olsa giderim!

İsyana yeltenen yeniçeriler sus pus oldu, başlarını öne eğdi. Derin bir sessizlik olunca Padişah sordu:

– Evet, gidecekleri göreyim.

Kimse geri dönmek istemedi, sefere devam kararı alındı.

Çaldıran Savaşı (23 Ağustos 1514)

70 bin kişilik Osmanlı ordusu yoluna devam ederek İran sınırına gelmişti. Sultan Selim ordunun Ovacık yakınlarında konaklamasını istedi. Yol boyunca sıkıldığı için konakladığı yerde atına atlayıp uçsuz bucaksız ovada koşturdu. Yanındaki askerleri ona yetişmekte zorlanıyordu.

Sultan Selim sırtındaki yayını aldı. Tirkeşinden bir ok çekerek yayına yerleştirdi. İleride bir kekliğin çalılıklar içine girdiğini görmüştü. Ona doğru atını hızla sürdü.

Çalılığa yaklaşınca etrafı gözledi. Kekliği zar zor görebiliyordu. Keklik dallar arasında kendini güvende hissediyordu. Bir ok başının geçebileceği kadar açıklık vardı. Dallar arasından ok atılırsa buradan geçmeliydi. Aksi hâlde kekliğin vurulmasının imkânı yoktu. Sultan kekliğin ortaya çıkmasını bekledi ama çıkmadı. Kendisini korumakla görevli askerlerden etrafı aramalarını istedi.

– Bakın bakalım burada başka keklik var mı?

Askerler etrafı aradılar, taradılar, keklik göremediler.

– Sultan'ım keklik yok.

– Peki o zaman, şu çalı öbeklerinin içine bakın orada mı?

Askerler çalı öbeklerine yaklaştı. Aradılar ama yine hiçbir şey göremediler.

– Burada da yok Sultan'ım.

– Siz oradan çekilin.

Sultan atını ileri sürdü. Onun ne yapacağını merak eden askerler:

– Sultanımız neden geri çekildi?

– Atını neden uzağa yönlendirdi?

– Elinden yayını ve okunu da bırakmıyor.

– Bakalım ne yapacak?

– Göreceğiz bakalım, diye meraklarını dile getirdiler.

O esnada Sultan Selim atını şimşek hızıyla koşturarak çalığa doğru yaklaştı. Elinde tuttuğu yayını gerdi. Çalığa elli adım kalınca bir nara attı:

– Ya Haaaaaak!

Ardından okunu fırlattı. Çalığa yaklaşan Sultan:

– Okumu çalıklardan çıkarın, bakalım keklik ucunda mıdır, dedi.

Askerler şaşırdı:

– Burada kelik yoktu.

– Keklik neden okun ucunda olacak?

– Atının üstünde yayını nasıl öyle kullanabildi?

– Böyle bir atışı benim diyen cengâver yapamaz.

– Ne olacağını göreceğiz, diyerek oku aramaya başladılar.

Uzun bir aramadan sonra buldular:

– İşte orada!

Zorlukla dalların, yaprakların, dikenlerin arasından oku çıkardıklarında iyice şaşırdılar:

– Keklik avlamış!

– Kekliği vurmuş.

- Kekliği nasıl gördü?
- O kadar küçük bir açıklıktan okunu nasıl isabet ettirdi?
- Hayret edilecek bir durum.
- Biz nasıl göremedik!
- Hay Allah akıl alır gibi değil doğrusu.

Sultan I. Selim onlara gülümsüyordu. Yayını heybesine koydu. Ardından atını dörtnala koşturdu. Bir yandan da ufka bakıp,

– Ne yüce dağlar. Yaz mevsimi olmasına rağmen Hâlâ bazılarının tepelerinde kar var. Bu dağlara çıkılır mı? Zirvelerine bulutlar değiyor, diyordu.

Geri dönerken iki atlının kendisine doğru hızla yaklaştığını gördü.

– Gelenler de kim? Ne kadar aceleleri var. Sanki haber getiriyorlar.

Askerleri gelen iki atlının önünü kesti:

– Durun!

Askerler:

– Bizi oyalamayın, Padişahımızı görmemiz lazım.

Bunlar keşfe giden iki akıncıydı. Padişah'ın önünde durdular. Attan inip selam verdiler:

– Hayrola?

– Sultan'ım İran ordusu Çaldıran Ovası'ndadır.

– Çaldıran mı?

– Evet, engin büyük bir ovadır. Sanıyorum bizi arıyorlar, orada mola vermişler.

Sultan haber üzerine düşündü.

– Biz de onları arıyoruz, haydi tez gidelim.

– Peki Sultan'ım.

– Ordu derhâl toparlansın.

Osmanlı ordusu molayı yarıda kesip derhâl ilerledi. Ovacık'tan hızla

ilerleyip Çaldıran Ovası'na yöneldiler. Az sonra karşılarında İran ordusunu gördüler.

Sultan Selim ordunun vaziyet almasını bekledi. Ardından ordudaki topların ateşlenmesini istedi.

– Tüfekçiler barutlarını doldurup yaklaşsın. Ben ateş demeden de ateş etmesinler.

– Peki Sultan'ım.

Çok sayıda toplar ateşlendi. İran ordusundaki askerler şaşırды. Osmanlılar bu kadar çok topu nereden bulmuştu? Ayrıca tüfekliler de Sultan'ın emir vermesi üzerine ateş açtılar.

Ateşli silahlar bakımından çok üstün olan Osmanlı ordusu savaşta galip geldi. İran Hükümdarı Şah İsmail canını zor kurtardı. Hazinesini, çadırını, ordugâhını bırakıp arkasına bakmadan kaçtı.

Zafer kazanan Sultan hiç oyalanmadan hızla Tebriz'e yürüdü. 6 Eylül 1514 tarihinde şehre girdi. Doğruca saraya giderek avludaki binek taşına yöneldi. Yanındaki vezirleri, paşaları, komutanları onun ne yapacağını merak ediyordu:

– Sultanımız sarayı gezecek herhâlde.

– Hayır, saraya değil binek taşına doğru gidiyor.

– Acaba üstüne mi çıkacak?

– Bir bildiği var amma.

– Binek taşında ne ola ki?

Sultan I. Selim irice binek taşını zorlukla hareket ettirdi. Sonra elini taşın altına sokarak bir kese çıkardı. Ardından gülerek paşalarına, komutanlarına yaklaştı. Onların yanında kesenin ağzını açtı. Tebessüm ederek,

– Yıllar önce Trabzon valisi iken saraya gelmişim. Şah İsmail'den ilk ganimeti o zaman almışım, dedi.

Avucuna çil çil altınları döktü. Paşalardan birine:

– Bu altınları Tebriz halkından fakir olanlara dağıtınız, dedi.

Bütün bunlara bir anlam veremeyen maiyetindekiler iyice meraklandı:

– Sultan’ım, altınları neden buraya sakladınız?

Padişahları onları daha fazla merakta bırakmayarak şehzadelîği sırasında tebdili kıyafetle saraya gelip Şah İsmail ile satranç oynadığını; kazandığını için Şah’ın kendisine bir kese altın verdiğini anlattı.

– O zaman keseyi buraya koyarken bir gün gelir bizzat alırım demiştim. İşte aldık çok şükür, dedi.

– Çok şükür Hünkâr’ım.

Sultan Selim ve beraberindekiler 6 Eylül 1514 tarihinde Tebriz şehrine girdi. Cuma günü Yakup Camii’nde cuma namazı kılındı.

Tebriz’i dolaşan Sultan Selim şehirdeki sanatkârların yaptığı işlere hayran kaldı. Ustaları, sanatkârları İstanbul’a göndermeyi düşündü. Belli bir süre sonra yaklaşık bin kişilik bir sanatkâr grubu askerlerin eşliğinde güvenle İstanbul’a gitmek üzere yola çıkarıldı.

Padişah İran’da oylanmak niyetinde değildi. Daha çok yapacak işi vardı. Tebriz’in güvenliği sağlandı. Gerekli atamaları da yaparak Amasya’ya geri döndü. Kışı burada geçirmek istiyordu. Düşündüğü sefer için İstanbul’dan takviye birlikler istedi. Bir seferden diğer bir sefere gitmek istemeyen, yeteri kadar dinlenmediklerini düşünen yeniçeriler ayaklanmak istediler:

– Seferden sefere koşacak mıyız?

– Henüz dinlenemedik.

– Sultan bir sefer bitmeden diğer bir seferi düşünür.

– Yorulduk.

– Dinlenmek isteriz.

– Bize acımaz mı?

İsyan büyümeden bastırıldı.

Sultan I. Selim ayaklanmadan sonra Amasya’dan Kemah üzerine sefere

çıktı. Burası 1515 Mayıs'ında teslim oldu. Padişah'ın istediği destek kuvvetleri Sinan Paşa komutasında 40 bin kişilik bir ordu ile Kemah yakınlarına geldi. Sultan, Paşa'dan Dulkadir Beyliği'ne sefer düzenlenmesini istedi. 1515 Haziran'ında Maraş ele geçirildi. Sultan I. Selim ne zamandan beridir düşündüğü Sinan Paşa'yı sadrazamlığa tayin etti. Son isyanın çıkmasında etkili olan yeniçerileri kıskırtan paşaların kimler olduğunu tespit ettiren Sultan onları görevinden aldı, ocak ağalarını da cezalandırdı.

Şah İsmail daha önce Diyarbakır'ı ele geçirmişti. Şehir 19 Eylül 1515'te tekrar Osmanlı hâkimiyetine girdi.

Yavuz Sultan Selim'in

Yağlı Boya Tablosu²

Sultan I. Selim Çaldıran seferinden sonra muzaffer olarak İstanbul'a dönmüştü. Padişah birkaç gün devlet işleriyle ilgilendi. Aklında hep savaş sahneleri vardı. Bir akşam el ayak çekildikten sonra tualini aldı. Yağlı boya larını çıkararak ilk önce bir eskiz çizdi. Ardından günlerce, inceden inceye eskiz üzerinde çalıştı. Çaldıran seferini resimle tasvir etmek amacındaydı. Uzun süreli, titizlik isteyen bir çalışmaydı. O, devlet işlerinden arta kalan zamanlarında çalışarak tabloyu bitirdi. Tablonun bitiminden bir ay sonra Venedik'ten bazı devlet yetkilileri ile elçiler gelmişti. Saray salonunda duran tabloyu gören Venedikliler merakla sordu:

- Tabloda anlatılan savaş hangisidir?
- Son seferimizden, Çaldıran'a yaptığımız savaş tasvir ediyor.
- Acaba ressamı kimdir? Gayet güzel bir tablo olmuş.
- Benim.
- Siz mi?
- Evet.
- Bunca devlet işiniz arasında resme de vakit ayırabiliyor musunuz?
- Yapmaya gayret ettik. Böylece dinlendiğimi hissettim. Dedem Fatih

Sultan Mehmet te kendi portresini Bellini'ye yaptırmıştı. Bakın o da yan salonda duvarda asılı. Dilerseniz, onu da size göstermek isterim.

– Hay hay, elbette.

– Buyurun.

Venedik heyeti yan salona geçerek orada asılı duran Fatih Sultan Mehmet'in tablosuna hayranlıkla baktılar. Yavuz Sultan Selim onlara tablo hakkında bazı bilgiler verdi. Tekrar salona döndüklerinde Venedik elçisi, Sultan Selim'in yaptığı tablo önünde durdu. Uzun uzun baktı.

– Çok beğendim.

– Öyleyse size hediye edeyim.

– Gerçekten mi?

– Elbette.

Tabloyu indirip elçiye uzattı.

– Buyurun.

– Teşekkür ederim.

– Önemli değil.

Sultan Selim sarayda büyük bir kütüphane kurmuştu. Zaman zaman kütüphanede çalışıyor, kitap okuyordu. Paola Giovio'na, İskender'e, Sezar'a ait pek çok kitabı okumuştı. Seyyahların yazdıklarını merak ediyordu. Son dönemlerde kendini seyahat kitapları okumaya vermişti. Siyaset alanında yazılmış kitapları okumayı planlamıştı.

* * *

Sultan bazı geceler yatağından kalkıp kâğıdı, kalemi eline alıp gönlünden yansıyanları yazmaya gayret ediyordu. Son zamanlarda şiir yazmaya daha çok vakit ayırıyordu. Yazdığı şiirler sanat çevrelerince de beğeniliyordu.

Ne zamandan beridir Hz. Peygamber'e övgü dolu bir şiir yazmak düşüncesindeydi. Birkaç kez denemiş, yazdıklarını beğenmemişti. Bu kez olacak mıydı? Biraz düşündü. Yazmaya karar verdi. Yine bir gece

yarısından sonra sessiz bir ortamda hokkayı önüne çekti. Divitini hokkaya batırdı. Kâğıt üzerine beyitleri yazmaya başladı. Şiirin sonuna da henüz kullanmakta olduğu mahlasını yazdı: *Selimi*

Na't

Ey cemâl-i nûr-ı çeşm-i evliyâ,
El-meded ve'y maden-i nur-i Hudâ.
Hak-i pâyı tutiya-yı asfiyâ,
El meded ey mâden-i nûr-ı Hudâ.

(Ey evliyanın göz nuru olan güzellik ve ey Allah'ın nurunun madeni olan Peygamberimiz meded kıl. Hz Peygamber'in ayak tozu, saf ve temiz olanların, sufilerin gözüne sürmedir. Ey Allah'ın nurunun madeni olan Peygamberimiz Meded kıl.³)

MISIR SEFERİ

Sultan I. Selim ne zamandır sefer için plan yapıyordu. Hazırlıkların tamam olduğu kendisine bildirilince harekete geçilmesi için ferman eyledi. Ordu kısa sürede İstanbul'dan çıkarak yola koyuldu. Bir-iki gün içinde Kocaeli civarına gelmişlerdi. Mola verdikleri bölge bağlık, bahçelik, özellikle elma ağaçlarının bol olduğu bir yerdi. Padişah ağaçlardaki kırmızı elmaları görünce endişelendi. Endişesinden kimseye söz etmedi.

Asker bahçelerin etrafına yayılmış, kimisi dinleniyor kimisi de silahlarını kontrol ediyordu. Koskoca ordunun iaşesi, geçeceği yollar daha önceden planlandığı için plana harfiyen uyuluyordu. Aksi hâlde sefer uzardı. Padişah mutlaka düşündüğü zamanda muharebe alanında olmak isterdi, bu konuda çok titizdi. Koca ordu hep birlikte hareket ederdi.

Sultan Selim otağında dinlenirken aklındaki endişeyi bir türlü

atamıyordu. Konu hakkında bilgi sahibi olması gerekiyordu. Bilgiye göre sonunda ya rahatlayacak ya da üzülecekti. Biraz düşündükten sonra,

– Yeniçeri Ağası huzura gelsin, dedi.

Huzura gelen ağaya şöyle dedi:

– Bana pazardan bir okka elma satın al.

– Peki Sultan’ım.

Yeniçeri Ağası atına binerek ordunun mola verdiği alandan uzaklaştı. Kasabaya vardı. Pazar yeni kurulmuştu. Her tezgâhı kontrol etse de elma satan esnaf bulamadı. Çaresiz eli boş, geri dönmek zorunda kaldı.

Padişah’a,

– Hünkâr’ım pazarda elma satan esnaf bulamadım, dedi.

– Neden acaba?

– Sultan’ım, burada herkesin elma bahçesi, evinin önünde de mutlaka dikili bir elma ağacı olduğu için kimsenin elma satın almasına gerek yok herhâlde.

– Doğru dersin.

Sultan’ın endişesi gitmemişti. Bir yolunu bulup kendisini meşgul eden konuyu aydınlatmalıydı. Karşısında ellerini kavuşturup saygıyla bekleyen Yeniçeri Ağası’na dedi ki:

– Peki o zaman, sen askerimizin torbalarının tek tek kontrol et, belki onlarda elma vardır. Bir tane de olsa bulup bana getir.

– Ferman Padişah’ımın.

Yeniçeri Ağası şaşkındı. Padişah elma yemek için neden ısrar ediyordu? “Askerden dahi bir elma bulunmasını istediğine göre canı çok çekmiş demek ki.” diye düşündü.

Askerin bulunduğu alana girdiğinde onların torbalarına baktı. Özellikle elma bahçelerinin yakınlarındaki askerleri kontrol etti. Askerin büyük bir kısmı bahçelerden uzaktaydı. Onlarda zaten elma bulamazdı.

Yeniçeri Ağası kontrol ettiği asker torbalarında hiç elma bulamadı. “Ben Padişah’a yine elma bulamadım dersem, bana kızmaz mı?” diye düşünüyordu dönerken. Sultan Selim’in celalli bir padişah olduğunu biliyordu. Onun bu özelliğini bütün askerleri, komutanları, yöneticileri bilirdi. Ağa endişe içinde otağa girdi. Üzgün bir şekilde,

– Padişah’ım askerın torbalarına tek tek baktım. Yarım elma dahi yok, dedi.

Aldığı haber üzerine endişeli, gergin olan Padişah’ın yüzünde bir rahatlama görüldü. Hafifçe tebessüm etti. Derin bir soluk aldı:

– Rabb’im sana şükürler olsun, dedi.

Duruma şaşırın Yeniçeri Ağası:

– Sultan’ım sizi rahatlatan şey nedir? Üstelik canınız çektiği hâlde elma da bulmadım. Merakımı mazur görün, dedi.

– Rahatladım. Eğer askerimin torbasından bir tek elma çıkmış olsaydı, yapacağım seferden vazgeçecektim. Elma bahçesi yakınlarında mola verdiğimiz, elma bahçelerinden geçtiğimiz hâlde demek ki bir tek elma dahi koparmamışlar. Haram yiyen bir ordu zafere ulaşamaz.

Bu cevap üzerine Yeniçeri Ağası da rahatlamıştı. Memnun bir şekilde askerlerinin arasına döndü. Ertesi sabah sefere devam edildi.

Sefer nereyeydi?

Memlûklular Üzerine Sefer

Mercidabık Savaşı (24 Ağustos 1516)

Sultan I. Selim büyük bir sefer için hazırlanıyordu. Daha İstanbul’dayken bir gün Sadrazam Sinan Paşa’yı huzuruna çağırttı:

– Tez elden, ordu ve donanma yeni bir sefer için hazırlansın. Yolumuz uzun olacak. Askerimin dayanıklı olması gerek. Eğitimin eksiksiz, noksansız olmasını isterim.

– Ferman Padişah’ımın, diyen Sadrazam hemen hazırlıklara başladı.

Sultan'ın düşüncesi Mısır'a (*Memluklular*) sefer yapmaktı. Memluklular, Abbasi halifelerini koruyup kolluyordu. Böylece İslam âleminde söz sahibi oluyorlardı. Şah İsmail ile iş birliği içindeydiler. Memluklular, İran'ın Çaldıran zaferiyle Osmanlı Devleti tarafından ele geçirilmesinden hiç hoşlanmamışlardı. Çünkü İslam dünyası üzerindeki nüfuzları azalacaktı. Üstelik halifenin onların koruması altında olmasından büyük yarar sağlıyorlardı.

- Osmanlı Sultanı da Müslümanlar üzerinde söz sahibi olmak istiyor.
- Desteklediğimiz Şah İsmail'i yendi.
- İlerlemeye devam edecekmiş.
- Bize büyük bir rakip geliyor, diyerek komşu devletleri Sultan'a karşı kışkırttılar.

Sultan Selim, Mısır seferinin gizli tutulmasını istediğinden sefer hakkında bilgi vermiyordu. Yapılan hazırlıkların sebebini soranlara,

- Uzun bir sefere çıkacağız, diyerek geçiştiriyordu.

Sultan bir gün Sinan Paşa'ya,

- Hazırladığın 40 bin kişilik orduyla Maraş üzerinden Fırat boyuna gidip oradaki durumu gözlemeni istiyorum. Safeviler ile Memluklular nasıl bir yardımlaşmada bulunuyorlar? Oradan edineceğin gözlemler neticesine göre de hareket edeceğiz, dedi.

Sinan Paşa, Padişah'ın isteği üzerine yola çıktı. Fırat Nehri yakınlarına geldiğinde Memluklulardan geçmek için izin istedi. İzin verilmedi. Sinan Paşa'nın Fırat'a gittiğinin haberini alan Memluk Sultanı Kansu Gavri 50 bin kişilik ordu ile Şam'a geldi. Mısır'daki tahtta da kardeşi Tomanbay'ı bıraktı. Sinan Paşa son durumları hemen Padişah'a bildirdi. Sultan ordunun Kayseri'de toplanmasını emretti. İki elçisini de Kansu Gavri'ye gönderdi. Duruma şaşırان Memluk Sultanı ne yapacağını bilemedi. Elçileri bir süre gözaltında tutup serbest bıraktı.

Sultan I. Selim için harekete geçme zamanı gelmişti. Onun yeni bir sefere çıktığı haberini alan Kansu Gavri mektup yollayarak seferden vazgeçmesini istedi. İki ordu Halep yakınlarındaki Mercidabık'ta karşı karşıya geldi.

Sultan Selim ordusunun ateşli silahlarına güveniyordu. Bunu daha önce İran seferinde şah İsmail'e karşı tecrübe etmişti.

Memluk Hükümdarı Kansu Gavri, Osmanlı ordusunun üstesinden geleceğine inanıyordu. Alana getirilen pek çok topu görünce bu işin hiç de kolay olamayacağını hatta savaşın zora girdiğini anladı.

“Toplarının, tüfeklerinin sayısı çok fazla. Hızla hareket edersek Osmanlı ordusunu dağıtma imkânımız olabilir.”

Sultan Selim önce topçuların işe koyulmasını istedi. Toplar ateşlenince savaş meydanı toz duman içinde kaldı. Ardı ardına patlayan güllelerden âdeta kulaklar sağır oldu. Memluk ordusu ilk şaşkınlığı üzerinde atmaya çalışırken tüfekilerin uzak mesafeden isabetli atışları ile büyük bir zayıat verdi. Ardından okçular devreye girdi. Binlerce ok Memluk ordusunun üzerine yağmur gibi yağdı. O sırada orduda bozulmalar baş gösterdi. Durumu gören Memluk Sultanı Kansu Gavri komutanlarına emir yağdırdı:

- Dağılmayın! Askerleri toplayın. Savaşın, karşı koyalım!
- Ateşli silahların etkisine karşı koyamayız Sultan'ım.
- Koymalıyız.
- Bu saatten sonra çok zor! Okuları, askerlerimizi bir bir vuruyor.
- Hele tüfekileri daha da yaklaştı.
- Ağır baskı altındayız.
- Asker böyle bir muharebeye hazır değil.
- Hay aksi!
- Sultan'ım siz de kaçın, canınızı kurtarın!

Kansu Gavri ne yapacağını bilemez hâldeydi. Komutanları kendisine kaçmalarını öğütlüyordu. Etrafına bakındı. Askerleri dağılıyordu. Osmanlı

topçuları hâlâ ateşe devam ediyordu. Savaşın sonu belli olmuştu. Sultan elindeki kılıcıyla etrafındakilere bağıyordu:

- Kaçmayın, savaşalım!
- Durun!

Kendisine kulak asan yoktu. Herkes kendi canının telaşına düşmüştü. Kimse kimseyi dinlemiyor, kollayamıyordu. Bir an önce savaş meydanını terk etme derdindeydiler. Eli kılıcında öylece kalakalan Memluk Sultanı öfkeden olanca gücüyle bağıarak savaş meydanını inletti.

Savaş meydanından uzaklaşmak için atını yönlendirdi. Dört nala giden hayvan bir taşla denk gelince tökezleyip düştü. Sultan atının altında kalarak savaş meydanının az ötesinde can verdi. Memluk askerleri bağıyorlardı:

- Kaçalım! Acele edelim. Sultan öldü!
- Atı tökezlenince altında kaldı!
- Ordu komutansız kaldı.
- Canımızı bari kurtaralım!
- Osmanlıların eline geçmek istemem!
- Hâlâ top, tüfek kullanıyorlar.
- Ateşli silahları çok olan, etkili kullanan böyle bir ordu görmedim.

Akşam olurken savaş meydanında pek çok ölü ve yaralı vardı. Zafer Osmanlı ordusunun olmuştu.

Zaferle birlikte Halep, Humus ve Hama da ele geçirilmiş oldu. Ayrıca Eylül ayında da Şam'la Gazze alındı.

Sultan I. Selim ve Muhittin Arabi

Sultan I. Selim Halep'ten Şam'a doğru yol alıyordu. Onun yanında bulunan âlimlerden biri çok uzun yıllar önce Muhittin Arabi'nin söylediği sözü Padişah'a hatırlatmak istedi. Başta çekindi, konu çok önemli olduğu için Sultan'a söylemesi gerektiğine karar verdi:

- Sultan'ım seferiniz, zaferiniz mübarek olsun. Halep'ten Şam'a doğru

yaklaşıyoruz. Burada size bir hususu hatırlatmak isterim. Çok önceden yaşamış olan Muhittin Arabi şöyle demiş: “*Sin, şın’a girince Muhittin’in kabri ortaya çıkar.*”

Hiçbir şey anlamayan Sultan Selim sözün altında yatan mana ve anlamın neye işaret ettiğini düşündü.

Muhittin Arabi’nin kabri Şam’daydı. Fakat zamanla kabrinin yeri bilinmez olmuş, bütün aramalara rağmen de bulunamamıştı.

Osmanlı Padişahı Şam’a doğru yaklaşıyordu. Şehre giren Sultan, yöredeki bilginlerle, âlimlerle görüşmeler yaptı. Onlarla gerçekleştirdiği sohbetlerde kendilerine şöyle dedi:

– Büyük âlim Muhittin Arabi’nin mezarının bulunmasını isterim.

Orada bulunanlar kendisine şöyle dediler:

– Sultan’ım Muhiddin Arabi’nin mezarının Şam’da olduğunu biliyoruz ama yeri nerededir, bilmiyoruz. Bir ipucu da bulamadık.

– Siz yine de bilenlerle konuşun. Araştırın, gözden geçirin. Kabri inşallah bulunur, diye ferman eyledi.

Şam’ın her yerini araştırdılar. Uzun uğraşlar sonunda Muhittin Arabi’nin kabri tespit edildi. Sultan I. Selim’e müjdeli haber verildi. Padişah çok sevindi:

– Nihayet mezarı bulundu, çok şükürler Yarabbi, diye dua etti.

Aklına yanındaki âlimin kendisine söylediği sözler geldi:

“*Sin, şın’a girince Muhittin’in kabri meydana çıkar.*”

Âlimlerle, Şamlı bilginlerle birlikte mezarın bulunduğu yöreye gitti. Küçük bir araştırma neticesinde buranın Muhittin Arabi’ye ait mezarı olduğuna kanaat getirdiler. Mezar yeri açılınca naaşın ayağının dibinden bir küp altın çıktı. Bunun ne manaya geldiğini soran Sultan’a, âlimler şöyle bir açıklamada bulundu:

– Muhittin Arabi daha sağlığında “*Sizin taptığınız benim ayağımın altındadır.*”

demoştı. Sözleryle “Siz Allah’a değil paraya, altına tapıyorsunuz.” demek istemiştı. Onun sözlerini yanlış yorumlayanlar idamına karar vermiştı. Ayaklarının ucundaki altınlar da onun o dönemde söylediği sözlerine istinaden bulunmuş altınlardır.

Sultan Selim altınları Şam’da bulunan fakirlere dağıttırdı.

“Sin”den maksadın Selim; “Şın”dan maksadın da Şam olduğu böylelikle ortaya çıktı.

* * *

Padişah Şam’da üç ay kalıp oranın önde gelen âlimleri, velileri, bilginleriyle toplantılar yaptı. Sadrazam Sinan Paşa seferlere devam ediyordu; 21 Aralık 1516’da Hanyunus savaşında Canberdi Gazali’yi yendi.

Şimdi sırada Mısır vardı.

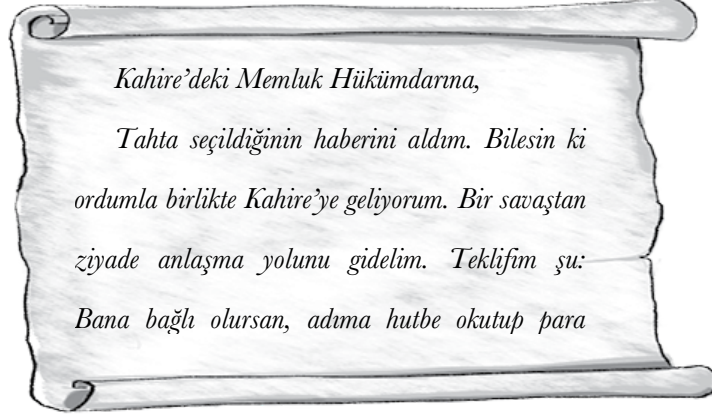
Mercidabık zaferinden sonra Kahire’ye kaçabilen emirler, bazı komutanlar Tomanbay’ı Kansu Gavri’nin yerine hükümdarlığa seçti:

- Memluk hükümdarı sizsiniz.
- Ufukta bir Osmanlı tehlikesi var.
- Hazırlıklı olmak lazım.
- Sultan Selim mutlaka buraya da gelmek istiyor.
- Ateşli silahlarına güveniyor.
- Biz de acele olarak ateşli silahlarımızın sayısını artırmalıyız.

Yeni hükümdar söylenenlere karşı:

– Elbette elimizden geleni yapacağız. Onları yenmek için her fedakârlığı göstereceğiz, diyerek tahta geçti.

Sultan I. Selim Kahire üzerine yürümeden önce Tomanbay’ı uyarmak için bir mektup yazdı:

*Kahire'deki Memluk Hükümdarına,
Tahta seçildiğinin haberini aldım. Bilesin ki
ordumla birlikte Kahire'ye geliyorum. Bir savaştan
ziyade anlaşma yolunu gidelim. Teklifim şu:
Bana bağlı olursan, adıma hutbe okutup para*

Memluk Hükümdarı Tomanbay mektubu okuyunca endişelendi. Etrafına topladığı yönetici ve komutanlarına mektubu gösterdi:

- Sultan Selim kendisine tabi olmamı istiyor.
- Size karşı blöf yapıyor. Koskoca Sina Çölü'nü nasıl geçecekmiş? Onca kalabalık ordu ile o çöl geçilebilir mi?
- Geçmeye kalkışsalar susuzluktan hastalıktan, güneş çarpmasından telef olurlar.
- Böyle bir şeye teşebbüs etseler, ordusu iyice zayıflar. Karşımıza çok zayıf bir şekilde çıkarlar.
- Sanmam ki Sultan bunu göze alabilsin.
- Onca topu çölden nasıl Kahire önlerine getirecekler?

Aldığı cevaplar üzerine Tomanbay Sultan Selim'e cevap yazdı:

Teklifinizi kabul etmiyorum. Buraya kadar gelebilerseniz sizinle savaşmaya hazırız.

Cevap kısa ve netti. Sultan Selim cevabı aldığı anda,

- Madem öyle, siz bilirsiniz, dedi.

Şam'daki ordunun sefer hazırlıklarının tamamlanmasını istedi.

Padişah Mısır Seferi için 15 Aralık 1516'da şam'dan hareket ederek Remle'ye geldi. Yanından ayırmadığı Lalası Hasan Can ve İdris-i Bitlisi'yle bölgeye çok yakın mesafede bulunan Kudüs'e gidip görmeye karar verdi. Başta Hz. İbrahim'in mezarı olmak üzere pek çok yeri ziyaret etti.

Sultan Selim Mısır seferi için önlerindeki en büyük engel olarak Sina ölü'nü görüyordu. Koca ordu çölde günlerce nasıl yürüyecekti? Onca hayvan ne olacaktı? Topları çeken manda, öküzler ile askerin bindiği atlar buna takat yetirebilecek miydi? Onca askere su gerekiydi, su sorununu nasıl özeceklerdi.

Sultan her şeyi en ince ayrıntısına kadar hesaplayıp ona göre göre hazırlık yapılmasını istedi.

Öküz ve mandaların yarısı şam'da bırakıldı, onun yerine develer kullanıldı. Ayrıca kalın kırbalara sular dolduruldu. Büyük su tankerleri hazırlandı, bunlar tekerlekler üzerine oturtularak mandalar tarafından çekilecek hâle getirildi. Asker suyu idareli kullanacaktı. Eski ve yeni su kuyularını bilen kılavuzlar tutuldu. Onların göstereceği kuyulardan da su ikmali yapılacaktı. Güneş çarpmasından korunmak için asker her türlü tedbiri alacaktı. En önemlisi de gece yürünecekti. Gündüz ya dinlenilecek ya da kısa mesafelerde ilerleme sağlanacaktı. Üstelik deniz kıyısına paralel yol alınacaktı. Zor bir durumda denize doğru dönülecek, denizden yardım isteme imkânı olacaktı. Ayrıca sıcakta bozulmayacak gıda maddeleri hazırlanarak dağıtılmış, asker uyarılmıştı:

– Az yiyin, az su için!

Osmanlı ordusu Sina ölü'ne doğru yaklaştıkça sıcaklık iyice arttı. Günlerce yürüyen askerler sıcak havada at üstünde ya da yayan ilerlemeye gayret ediyorlardı. En önde de Sultan ve maiyeti gidiyordu. Taşlık sert zeminin yerini gittikçe geniş kumluk alanlar aldı. Yer yer, atların, develerin, öküzlerin dizlerine kadar gelen kumda ilerlemek güç oluyordu. Üstelik kum

öyle sıcaktı ki hayvanlar durmadan bağıyordu. Askerin susuzluğu da artıyordu. Komutanları onları durmadan uyarıyordu:

- Suyu idareli kullanın!
- Ha gayret aslanlarım!
- Başınızı güneşten koruyun!

Askerlere su idareli olarak veriliyordu.

Askerlerin elbiseleri ter içindeydi. Yine de ilerlemeye devam ediyorlardı. Gündüz sıcakta yürümek âdeta işkenceydi. Geceleri çöl çok soğuk oluyordu. Gündüz terleyenler gece olduğunda titriyordu.

- Hâlden hâle giriyoruz.
- Böyle daha ne kadar gideceğiz?
- Çölde telef olmayalım kardeşler.
- Kılavuzlar doğru yolda olduğumuzdan emin mi bakalım?
- Yolculuk bitmeyecek mi?
- Biz düşmanla vuruşmaya razıyız. Yeter ki şu çölden kurtulalım.

Kılavuzlar yıldızlara bakarak yön tayin ediyordu. Orduda herkes gayretliydi, en çok da Sultan I. Selim gayret ediyordu.

Kılavuzlar bu hızla gidildiği takdirde on veya on üç günde çölün aşılacağını bildiriyorlardı. Yine de pek çok kişinin içinde endişe vardı. Ya çölde kaybolurlarsa, çöle, güneşe kurban giderlerse, susuzluktan telef olurlarsa ya da yollarını şaşırıp susuz kalırlarsa!..

Her şeye rağmen inatla, inançla, karalılıkla yürüyorlar, çölün kalbinde ilerliyorlardı.

MISIR'DA

Ridaniye Savaşı (22 Ocak 1517)

Onuncu günde sürüp gitmekte olan yürüyüşten dolayı asker bitap düşmüştü. Kılavuzlar doğru yolda olduklarına inanarak Sultan'a ve yanındakilere şöyle diyorlardı:

- Az kaldı, bir ya da iki gün sonra bu çölden kurtulacağız.
- Askerler gayret etmeli.

Sultan I. Selim:

- Askerlerimiz zaten gayret ediyor. Siz dikkatli olun, yolumuzu kaybetmeyelim, dedi.
- Siz merak etmeyin Sultan'ım, bize güvenin.
- Ben size güveniyorum. Güvenimi sarsarsanız o zaman başınıza gelecekleri düşünün, diyerek kılavuzlara gözdağı verdi.

On birinci günün sonunda en önde giden kılavuz geriye dönüp heyecanla bağırdı:

- Çöl bitti! İleride size daha önce bahsettiğimiz su kuyusu var! Doya doya su içebileceğiz!

Haber koca orduda büyük bir sevinç yarattı:

- Koca çölü geçtik.
- Suyu kavuşacağız.
- Sıcaktan ayaklarımız pişti.
- Pelteye döndük.
- Nihayet kumlardan kurtulduk.
- Uzun yolculuk bitti.
- Yaşasın taze su içebileceğiz!

Çölün aşılması moralleri yerine getirmişti. Birbirlerine sarıldılar. Duruma en çok kılavuzlar seviniyordu. Koca orduya çölden geçirmişlerdi.

Osmanlı ordusu kısa süre dinlendi. Tüfeklerin, topların bakımı yapıldı.

Askerler sularını tazeledi. Kana kana su içtiler. Hayvanlar da sulandı, tekrar hızlı bir şekilde yola koyulundu.

Kahire önlerine gelindi. Şehir uzaktan serap misali görülüyordu.

Haberciler haber verdiğinde Memluk Hükümdarı inanamadı:

– Nasıl yani, Osmanlı ordusu Kahire önlerinde mi?

– Evet efendim.

– Olamaz!

– Olmuş efendim. Alınan bilgiye göre tam 11 günde çölü geçmeyi başarmışlar.

– Üstelik moralleri de yerinde.

– On bir günde koca çölü nasıl geçebilirler?

– Olmazlar olmuş efendim.

– Derhâl hazırlanın. Onları şehre girmeden karşılayalım. Herkes savaşa hazır olsun.

– Peki efendim.

Memluk ordusu, Hükümdarları Tomanbay komutasında Osmanlı ordusunu karşılamak üzere yola çıktı. Ridaniye denilen yerde iki ordu karşı karşıya geldi (22 Ocak 1527). Osmanlı ordusu büyük bir üstünlükle savaşıyordu. Tomanbay çareyi kaçmakta buldu. Savaşın sonuna doğru gelişen Memluk akınında Sadrazam Sinan Paşa kendinden geçercesine çarpışıyordu. Öyle hırsla vuruşuyordu ki Memluk birliklerinin içine ilerlemişti. Son anda etrafı sarılınca yardım gelinceye kadar durmadan çarpıştı. Paşa art arda aldığı kılıç darbeleriyle can verdi.

Zaferin ardından savaş meydanında Sadrazam'ı göremeyen Sultan I. Selim deliye döndü. Çok başarılı bir yönetici olan Sinan Paşa'nın cesedini bulan yeniçeriler Sultan'ın önüne getirdiler:

– Sultan'ım Sinan Paşa şehit düşmüş.

– Allah rahmet eylesin.

– Âmin.

– Kahire’yi, Mısır’ı aldık ama Sinan Paşa’yı kaybettik. Onun yaptıkları unutulmaz. Çok fedakâr, başarılıydı. Ya Memluk Sultanı Tomanbay nerede?

– Kaçmış Sultan’ım, aldığımız esirler söyledi.

– Her yana asker salınsın, Tomanbay’ı mutlaka bulup getirsinler.

Sultan Selim öfkeliydi:

– Ölü ya da diri, diye de eklemeyi unutmadı.

Sultan Selim gerçekten üzgündü.

Kahire’de bulunan kaleye Osmanlı bayrakları çekildi (15 Şubat 1517).

Üç beş gün sonra askerler elleri bağlı olarak Sultan’ın huzuruna Tomanbay’ı getirdi.

Padişah karşıdaki hükümdara baktı:

– Sana biat et dedim, Mısır’a vali yapacağım dedim!

– Beni affedin, size biat edeyim.

– Son pişmanlık fayda vermez! Üstelik benim en değerli Sadrazam’ımın ölümüne sebep oldun. Sen de öleceksin. Götürün bunu!

– Affedin Sultan’ım.

– Götürün dedim!

* * *

Mısır’ın fethinden sonra Sultan I. Selim’e **Yavuz** ismi layık görüldü. Bundan sonra **Yavuz Sultan Selim** ismi her yanda duyuldu.

Padişah Mısır’ı fethedince esirler arasında cesur bir komutanın olduğunu duymuştu. Onun huzuruna getirilmesini istedi. Mısırlı komutanı Sultan’ın otağına götüren Yavuz’un komutanlarından Hayr Bay askere merhamet duyuyordu.

Komutan huzura vardı. Yavuz Sultan Selim ona baktı:

– Cesur bir komutanmışsınız. Kahramanca dövüşmüşsünüz.

– ...

Durumu fırsat bilen Hayr Bay, Sultan’a,

– Hünkâr’ım bu cesur komutanı affetmenizi rica ediyorum. Onu öldürtmeyin!

– Pekâlâ. Seni affediyorum. Cesaretiniz işe yaramamış, esir düşmüşsün. Cesur olan biri savaşta da esir düşmez.

– Hayır, bilakis benim kahramanlığım şu an sizin huzurunuzda da devam ediyor. Ordumda bulunan cesur komutanlar yaman dövüştüler. Siz topunuza, tüfeğinize dua edin. Yoksa sadece kılıç, kalkan, ok ve yayla bizi yenemezsiniz. Bizi mağlup eden sizin gücünüz, kudretiniz değil, ateşli silahlarınız. Devletimizin ömrü bu kadarmış. Allah’ın iradesi böyleymiş. Taht, memleket size de kalmaz.

Haddi aşan sözlere Hayr Bay çok kızdı:

– Padişah’ım, siz onu affettiniz ama belli ki iyilikten anlamaz biri, merhamet edilecek biri değil. Bunu daha fazla söyletmeyin.

– Dediklerin doğrudur Hayr Bay. Amacım kendisini konuşturmak, sonunda onu ödüllendirmektir. Oysaki komutan bunları anlayacak kabiliyette değilmiş, dedi.

Komutan, Yavuz’a şöyle karşılık verdi:

– Siz, beni değil, yanınızdaki komutanları ödüllendirin. Ben, sizin ödülünüzün yükü altında kalmak istemem.

Yavuz Sultan Selim Mısırlı komutanı ödüllendirmedi ama açık sözlülüğünden, gururundan dolayı onu takdir etti.

Zaferden günler sonra Osmanlı idarecileri pek çok ulağa fetihnameler verdi. İslam ülkelerine, İstanbul’a fethin gerçekleştiğini bildiren mektuplar gönderildi. Başta İstanbul’da olmak üzere diğer şehirlerde şenlikler yapıldı. Bayram coşkusu her yana yayılırken Kahire’de hazineler, ganimetler,

değerli eşyalar bir araya toplandı. Bunlar İskenderiye'den Osmanlı gemilerine yüklenerek İstanbul'a doğru yola çıkarıldı (15 Temmuz 1517). Kahire'de bulunan Yavuz Sultan Selim şehri dolaşıp ardından meşhur Nil Nehri'ni görmek istedi.

O günlerde şehre Mekke Şerifi'nin oğlu Ebu Numeyye gelmişti. Gelirken de Kâbe'nin anahtarlarını, Hz. Muhammed ve sahabeye ait pek çok eşyayı da getirmişti. Huzura kabul edildiğinde hem üzgün hem de çekingendi.

Yavuz Sultan Selim'e,

– Kâbe'nin anahtarı ve Kutsal Emanetleri size teslim ediyorum. Artık Halife sizsiniz. Hayırlı olsun, dedi.

Padişah duyduklarına şaşırdı. Ayağa kalktı. Kutsal Emanetlere büyük saygı ile yaklaştı, Ebu Numeyye'den onları tek tek tanıttirmasını dinledi. Heyecandan ayakta zor duruyordu. Kutsal Emanetlerden yayılan gül kokusu onu hâlden hâle koyuyordu. Çok uzun zamandır Abbasilerde olan halifelik makamı sonunda Osmanlı'ya geçmişti. Bunu düşündükçe Yavuz Sultan Selim'in eli ayağına dolaştı. Büyük bir saygı ve huşu içinde gözlerini Kutsal Emanetlerden alamıyordu.

Mısır'ın fethedilmesiyle birlikte Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'da önemli bir ikmal merkezi kazanmış oldu. Üstelik burası Akdeniz'deki donanma için çok büyük yarar sağlayacaktı. Özellikle İskenderiye'deki liman Osmanlı donanması için bir hareket üssü olabilirdi. Ayrıca Mısır üzerinden geçen, önemli bir ticaret yolu olarak kabul edilen Baharat Yolu da Osmanlı Devleti'nin denetimi altına alınıyordu. Bu da onu dünyada en güçlü devletler konumuna getiriyordu.

Mısır halkı Yavuz Sultan Selim'i şehir sokaklarında, sarayda sık sık görünce birbirlerine anlatmaktan geri durmuyorlardı:

- Ne kadar uzun boylu.
- Güçlü kuvvetliymiş.

- Çok iyi ata binermiş.
- Okunu attığı vakit hiç ıskalamazmış.
- Çok cevvalmış. Cesurmuş.
- Hızlı hareket edermiş.
- Halifelik ona geçmiş.
- Duydunuz mu sadece 11 günde ordusunu Sina Çölü’nden geçirmiş.
- Olacak şey değil.
- Olmuş olmuş.
- Tomanbay’ı da idam ettirmiş.
- Neden benimle anlaşmadın demiş.
- Ah keşke anlaşsaymış.

Hâkimi Değil, Hizmetkârıyız!

Hilafet makamı Osmanlılara geçince bütün İslam memleketlerindeki camilerde Yavuz Sultan Selim adına hutbeler okundu. Mısır’da kaldığı süre içerisinde cuma namazına giden Padişah imamın hutbede okuduğu metni dinliyordu. Hatip hutbede anlatacaklarını dile getirdikten sonra geçmişten kalan alışkanlıkla Yavuz Sultan Selim’in ismini zikretmeden “*Mekke ve Medine’nin hâkimi*” diye okuyunca Padişah camide oturduğu yerden kalkarak bu hitaba karşı çıkıp şöyle dedi:

– Biz o mübarek beldenin ancak hadimi (*hizmetkârı*) oluruz, bizi hadim olarak zikret, diye itiraz etti.

Bundan sonra Mekke ve Medine’nin hâkimi diye anılan halifeler Yavuz Sultan Selim’in müdahalesiyle *Mekke ve Medine’nin hizmetkârı* olarak düzeltildi.

Canından Geçercesine Sevmek

Yavuz Sultan Selim Mısır’ı alınca bir süre orada kalmak istedi. Sarayda oturmaktansa askerler tarafından hazırlanan büyük çadırında kaldı. Yavuz Sultan Selim gerek devlet işleri gerekse de Mısır’ı tanımak için durmadan

çalışıyordu. Otağından sabah çıkıyor, akşam dönüyordu. Böyle devam eden yoğun çalışmalara rağmen zaman zaman çok geç vakte kadar ilim adamları ile sohbetler yapıyor, şiir okuyor ve yazıyordu:

“Milletimde ihtilaf ü tefrik endişesi
Kûşe-i kabrimde hatta bi karar eyler beni,
İttihadken savlet-i a’dayı defa çaremiz
İttihad etmezse millet, dağdâr eyler beni.⁴

(Milletimdeki ayrılık-gayrılık endişesi beni mezarımda dahi rahatsız eder, düşmanın saldırılarını önlemek için çare birleşmekken eğer millet bir araya gelmezse ıstırap çekerim.)

Mısırlılar Yavuz Sultan Selim’in otağını temizlemekle bir kadını görevlendirdiler. Kadın, Padişah gittikten sonra geliyor, temizlik yapıyor, ortalığı toplayıp düzenliyordu. Sultan gelmeden de çadırdan ayrılıyordu. Çalışması haftalarca böyle devam etti. Bir gün Mısır Fatihi erkenden çadırına döndü. İçeri girdi. Hizmetli kadın işini bitirmek üzereydi. Sultan’ın içeri girdiğini görünce telaşlandı, heyecanlandı. İlk defa Padişah’ı görüyordu. Alelacele işini bitirip dışarı çıktı.

Bir görüşte Osmanlı Sultanı’na âşık olmuştu. Hep onu düşünüyordu. Kendisi bir hizmetli Yavuz Sultan Selim ise bir padişahı. Günler böyle geçip giderken “Derdimi kimle paylaşısam?” diye çareler arıyordu. Aklına bir kâğıda not yazmak fikri geldi. Bir kâğıdı alıp divitle şunları yazdı:

Derdi olan neylesin?

Kâğıdı Padişah’ın yatağındaki yastığın altına koydu. Kâğıdın bir ucu gözüktüyordu. Yavuz Sultan Selim akşam yorgun argın döndüğünde bir süre otağında dinlendi. Tam yatacağı ki yastığının altındaki notu gördü:

– Allah Allah, bu da neyin nesi, diye alıp baktı.

Yazıyı okudu:

Derdi olan neylesin?

Yazıya pek bir anlam veremeyen Padişah bir süre düşündü. O da divit ile

kâğıdın arkasına bir şeyler yazdı. Notu, aynı şekilde, yine ucu görülecek şekilde yastığının altına koydu.

Ertesi sabah hizmetli kadın geldiğinde ilk işi kâğıdın olduğu yere bakmak oldu. Acaba Sultan bir cevap yazdı mı diye de merak içindeydi. Kâğıdı aldı. Arkasını çevirip okudu:

Derdi olan derdini dile getirsin, yazılıydı.

Kadın çok sevinmişti. Demek ki Padişah cevap yazmaya tenezzül etmişti. İçi içine sığmıyordu. Bir süre öylece kaldı. Yavuz Sultan Selim'in koskoca bir devletin padişahı olduğu aklına geldi. Üstelik herkes Padişah'tan çekiniyor, korkuyordu. Celalli bir yapısı vardı. Acaba kendisi ile konuşsa ne derdi? Onu dinler miydi? Yoksa kendisini cezalandırır mıydı? Bütün bu sorular ardı ardına aklına gelince kadıncağızı bir korku aldı. İçine bir endişe düştü. O gün temizliği yaptı, ortalığı derleyip topladı. Akıl fikri ne yapması gerektiğindeydi.

Akşam giderken bir kâğıda şöyle yazdı:

Ya korkuyorsa, neylesin?

Kâğıdı yine yastığın altına ucu görülecek şekilde bırakıp gitti. Yavuz Sultan Selim otağa geldi. İşlerini düzenledikten sonra yatmak istediğinde kâğıdı gördü:

“Allah Allah, bir kâğıt daha. Biri bana ne mesaj vermek ister? Bir işi mi, yoksa bir müşkülatı mı var? Neden benden çekinir de açıkça söylemez?” diye düşündü. Sonra yine kalemle kâğıdın arkasına şunları yazdı:

Korkmasın, derdini ve meramını söylesin.

Kadın ertesi sabah yine heyecan içinde otağa geldi. İlk işi kâğıda göz atmak oldu. Yazılan cevabı görünce çok sevindi:

“Sultan korkmasın diyor. Akşama Sultan otağa geldiğinde ona derdimi söylerim.”

Kadın akşamın olmasını iple çekiyordu ama zaman uzuyordu sanki.

İşlerini yaparken aklı hep Sultan'a söyleyeceği sözlerdeydi.

Sonunda güneş ufukta çölün ardına düştü. Karanlık basarken Yavuz Sultan Selim otağdan içeri girdi. Kadını görünce şaşırdı. Ona,

– Yoksa işlerini bitiremedin mi, diye sordu.

– Bitirdim Sultan'ım. Ancak...

– Bana bir şey mi söylemek istiyorsun?

Kadın cevap dahi veremedi. Başını salladı. Çünkü karşısında celalli, herkesin çekindiği, korktuğu bir padişah vardı. Öyle heyecanlandı ki kızardı, soluk alışları sıklaştı. Kalbi hızla çarpıyordu.

Onun hâlini gören Padişah sesini yükseltti:

– Söyle!

Kadın ikaz üzerine daha da heyecanlandı. Eli ayağı titriyor, başı dönüyordu. Âdeta dili tutulmuştu.

Kadının konuşmadığını gören Yavuz Sultan Selim bir kez daha,

– Söyle, dedi.

Sesi bu kez daha sert ve gürdü. Kadın bir şeyler söylemek için gayret etti:

– Sultan'ım.

– Seni dinliyorum! Neden susarsın?

Kadının kalbi daha hızla çarpıyor, soluk alışları yavaşlıyor, gözleri kararıyordu. Biraz sonra olduğu yere, Sultan'ın ayakları dibine yığılıverdi. Kadına bakması için hekimler çağrıldı. Acı sonu dile getirdiler:

– Sultan'ım, kadıncağız vefat etmiş.

Sultan üzüldü. Bu kadının ne zamandan beridir kendisini sevdiğini, notları yazanın da o olduğunu tahmin etti. Orada herkesin içinde şu sözleri ifade etti:

Gerçek âşık odur ki sevdiği uğruna can verir.

İSTANBUL'A DÖNÜŞ

Şaka

Yavuz Sultan Selim 1516-1517 yılında çıktığı sefer esnasında yanında bulunan büyük bilgin Kemalpaşazâde daima Sultan ile beraberdi. Sefer yolundayken kitaplar tercüme eder, onunla sohbetlerde bulunur, kendisine verilen sorumluluklarını yerine getirir, görevini eksiksiz yapardı. Padişah onun sohbetlerinden gayet memnundu hatta bazen çok sıkıldıklarında atlarıyla gruptan ayrılarak çevrede geziler yaparlardı.

Mısır'da epeydir kalan askerlerde, komutanlarda, aşırı sıcağın dolayısıyla güneş çarpmaları başlamış; sıcaklık sebebiyle hastalıklar artmıştı. Ordu içindeki şikâyetleri hiç kimse Sultan'a anlatamıyor, dile getiremiyordu. Askerler, komutanlar ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Kendi aralarında şöyle diyorlardı:

- Sıcak iklimde bizler ne yapacağız?
- Cehennem gibi sıcak.
- Askerlerimizin hastalığı artıyor.
- Bazıları güneş çarpmasından vefat etti.
- Burada sıcak altında bekleyecek miyiz?
- Her yanı çöl olan bu memlekette daha ne kadar kalacağız?

Bunları Mısır Fatih'i'ne söylemekten çekiniyorlardı. Konuyu Kemalpaşazâde'ye açarak şikâyetlerini kendisine tek tek anlattılar. Komutanların şikâyetlerini dinleyen Paşa, yine bir gün Sultan'la birlikte at sürüp sohbet ederken Yavuz Sultan Selim kendisine sordu:

- Etrafta neler konuşuluyor?

Kemalpaşazâde bunu fırsat bilip konuyu Padişah'a arz etti.

– Sultan'ım, askerleriniz Nil'de davalarını suluyordu. O sırada askerlerden birinin şu türküyü söylediğini duydum:

Nemiz kaldı bizim mülk-i Arabda

Nice bir dururuz Şam u Haleb'de.

Cihan halkı kamu ayş u tarbada

Gel ahi gidelüm Rûm illerine.

Bizim Arap diyarında neyimiz kaldı.

Şam ve Halep'te niçin dururuz?

Dünyada herkes şenlik içinde yaşamakta

Gel gidelim kardeş Rum diyarına (Anadolu'ya).

Bir askerin söylediği şiirden burada daha fazla kalmak istemediğini, bıkkınlık geldiğini, geri dönmek arzusunda olduğunu anlayan Padişah, bakıp kısa bir süre düşündü. Sonra Kemalpaşazâde'ye,

– Türküden de anlaşıldığı gibi asker geri dönmek istiyor. O zaman geri dönelim, diye ferman eyledi.

Dönüş hazırlıklarının yapılması için bütün komutanlarına ferman eyledi.

Yaklaşık on gündür yanında bulunan Halife I. Mütevekkil ile saltanat ve halifelik üzerine uzun konuşmalar yaptı. Artık halife olmadığı için Mütevekkil'i teselli etti. Onu uğurladı.

Günler sonra hazırlıkların tamam olduğu bildirilince Yavuz Sultan Selim yöneticileri, komutanları ve ordusuyla 13 Eylül 1517'de Mısır'dan ayrıldı.

Askerler dönüş yoluna geçildiği için seviniyordu:

- Nihayet İstanbul'a yola çıkıyoruz.
- Dönüyoruz.
- Sıcak memleketten kurtuluyoruz.
- Doya doya soğuk pınar suyu içeceğiz.
- Sıcak, tatsız su içmekten bıkmıştık.

Ordu daha şevkle, hızla yürüyordu. Dönüş yolunda yine Kemalpaşazâde ile sohbet eden Yavuz Sultan Selim kendisine,

– Tokatlı Molla Lütfi hocanızmış. Değerli biriymiş, onun katline ne sebep olmuştur, diye sordu.

Kemalpaşazâde:

– Etrafindakilerin hasedine uğradı. Kendisi dindar, salih bir kişi iken düşmanlarının çoğu ona haset etti. Molla Lütî şaka yapmayı çok severdi. Yaptığı şakalar bazen gerçek zannedilirdi, diye açıklamada bulundu.

Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim Kemalpaşazâde'ye tekrar sordu:

– Siz de hocanız gibi böyle şakalar yapar mısınız ki bunları gerçek sananlar olsun, deyince Kemalpaşazâde hemen şu cevabı verdi:

– Padişah'ım biz geçen gün sıramızı savdık. Sıra sizdedir.

Yavuz Sultan Selim kısa bir süre düşündü. Ardından;

– Geçen günkü yeniçerinin söylediği şiirde sizin bir dahliniz yok muydu? Onu siz söylemiş olmayasınız, deyince Paşazade de,

– Evet doğrudur. Padişahım buyurduğunuz gibidir, dedi.

Yavuz Sultan Selim dolaylı yoldan edilen şikâyeti dile getiren Kemalpaşazâde'yi takdir etti. Verdiği cevabı çok beğendiğinden ihsanda bulunarak bazı hediyeler verdi.

Kemalpaşazâde de rahatlamış olduğundan sefer boyunca Yavuz Sultan Selim'le tatlı sohbet etti.

* * *

Herkes İstanbul'a dönüş yolunda umutluydu. Yine de bazı paşaların, komutanların canı sıkkındı. Yavuz Sultan Selim Mısır valiliğine Hayr Bay'ı getirmişti. Bu tayini beğenmemişlerdi:

– Sultan vali yapmak için bula bula Hayr Bay'ı buldu.

– Savaşı onu vali yapalım diye mi yaptık?

– Şehitlerimiz var, gazilerimiz var. Bu vali için miydi her şey?

– Durumu anlayamıyoruz.

– Sultan yanlışından dönmeli, içimizden birini atamalı.

Bütün konuşmaların merkezinde, hoşnutsuzluğu belli edenlerin başında Sinan Paşa'nın yerine veziriazam olan Yunus Paşa vardı. “Böyle gitmez,

ben Sultan ile konuşacağım.” diyor cesaret de edemiyordu. Konuşmalar Yavuz Sultan Selim’in kulağına gitti. Asker içinde konuşmaların yapıldığını duydu. Bir gün Veziriazam’ını çağırttı:

– De bakalım Yunus Paşa, neden sızlanıp durursun?

– Sultan’ım.

– Mısır’a atadığım valiyi beğenmezmişsin.

– ...

– Nicedir beraberiz, bu çıkışını beğenmedim. Ben Hayr Bay’ı uygun gördüm o kadar!

– Sultan’ım.

– Huzurumdan çık, veziriazamlıktan da azlettim.

– Ama...

– Çık dedim!

Yunus Paşa, Padişah’ın huzurundan nasıl çıkacağını bilemedi.

Açıklama yapmasına niçin izin vermemişti Yavuz Sultan Selim. Pişman olmuştu ama iş işten geçmişti.

Bunun üzerine Padişah ulakları çağırttı.

– Tez elden İstanbul’a gidin. İstanbul Muhafızı Piri Paşa derhâl yola çıksın, dedi onlara.

– Ferman Padişahımızın.

Ulaklar günlerce yol alarak İstanbul’a haberi ulaştırdı. Piri Paşa yola düştü, günler sonra Padişah’ın karşısına çıktı.

– Buyurun Hünkâr’ım, beni görmeyi dilemişsiniz.

– Piri Paşa, bundan gayrı sen benim veziriazamımsın (21 Ocak 1518).

Yunus Paşa’yı azlettim. Derhâl işin başına geçesin. Hayırlı olsun.

– Padişah’ımın takdiridir, başım üstüne.

Devleti Batıracak

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinden dönerken âlimlerle, bilginlerle,

velilerle sohbetle bulunmakta, devlet meselelerini, diğler konuları konuşmaktaydı. Mısır seferi dönüşünde bir gün yanında bulunan Veziriazam Piri Paşa'ya şöyle dedi:

– Paşa'm, birçok memleketler fethettik, Mekke ve Medine'nin hadimi, hizmetçisi olduk. Allah'ın yardımıyla muhalif olup bize karşı koyacak kimse kalmadı. Böyle olduğu hâlde bizim devletimizin batma, dağılma tehlikesi var mıdır, diye sordu.

Soru üzerine Piri Paşa ne diyeceğini düşündü. Padişah'a düşündüklerini, tecrübelerini de aktarmaktan geri durmadı:

– Padişah'ım, devlet böyle giderse batmaz inşallah. Yalnız sizden sonra evlatlarınız zamanında, torunlarınız zamanında sizde olmayan 3 şey meydana çıkar ise devlet maazallah çöker.

Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim o üç şeyi merak edip sordu:

– O üç şey nedir ki devletin dağılmasına batmasına sebep olsun?
– Sultan'ım şimdilik sizin döneminizde devlette görünen eksik hiçbir şey yok. Çok şükür. Üç şey şudur:

1. Koca devletin aptal, ahmak bir sadrazamın eline düşmesi,
2. Rüşvet yollarının açılıp bundan dolayı mevki ve makamlara ehil olanların getirilmemesi,
3. Devleti idare edenlerin; hanımlarının, hatunlarının isteği üzerine hareket etmesi.

Kaftan Sandukamın Üstüne Örtülsün

Yavuz Sultan Selim Mısır'dan dönerken orduda zafer şarkıları söyleniyordu. Coşkulu bir dönüş söz konusuydu.

Çöl tekrar geçilmiş, normal güzergâhlarında ilerliyorlardı. Önceki gün yağın şiddetli yağmurdan dolayı yol üzerinde gölcükler oluşmuştu. Serin bir hava vardı.

Yavuz Sultan Selim'in yanında âlim Kazasker İbn-i Kemal yer alıyordu.

Padişah, beraberindekilerle sohbet ederek ilerliyorlardı.

Âlimin atının ayağı bir ara su dolu bir çukura hızla basınca çamur Padişah'ın üstüne sıçradı. Kaftan gövdesinden eteklerine kadar çamur oldu.

Yavuz Sultan Selim'in hiddetini, celalli hâlini iyi bilen İbn-i Kemal ne yapacağını şaşırdı. Beti benzi attı.

Padişah'ın nasıl davranacağını endişe içinde beklerken Sultan ona,

– Hocam üzölmeyin. Sizin gibi bir âlimin atının ayağından sıçrayan çamur leke yapmaz, bana şeref verir. Fermanımdır, öldüğüm zaman bu çamurlu kaftan temizlemeden sandukamın üstüne konulsun. Değıştirmem için bana başka bir kaftan verin.

Kazasker İbn-i Kemal rahat bir nefes aldı.

* * *

Yavuz Sultan Selim yeni Veziriazam Piri Paşa ile yol boyunca neler yapabileceklerini, ne yapılmasını gerektiğini konuşarak ilerledi. Bazen de mola verdikleri yerde Padişah saatlerce satranç oynadı. Karşısına kim çıktıysa yendi. Ona yenilenler şöyle diyordu:

– Koskoca şah'ı daha şehzadelğinde yenmiş olan Sultan satranç oyununu çok iyi biliyor.

– Herkesi mat ederek yendi.

– Nasıl bir hafızası var ise iki üç hamle ötesini düşünerek oynuyor.

– Onu kimse yenemez.

Tam iki yıl iki ay süren Mısır seferinden dönen ordu İstanbul'a yaklaşmıştı. Herkes sevinçliydi.

İstanbul ahalisi de Padişah'ın yaklaştığı haberini alınca yaptığı fetihlerden dolayı Yavuz Sultan Selim'i karşılayıp tebrik etmek düşüncesindeydi:

– Tören düzenleyelim.

– O artık bir halife.

– Mısır'ın Fatihi.

– Ona yakışır bir karşılama yapalım.

Gebze çayırında asker doya doya su içmiş, ağaç altlarında dinlenmişlerdi:

– Mısır’da ağaç ne kadar azdı.

– Sadece hurma ağaçları vardı.

– İstanbul ise cennet gibi yeşil.

– Suları bol, diye seferde yaptıklarını birbirlerine heyecanla anlatıyorlardı.

Hepsi gururluydu.

– Halifeliği getiren bu sefere katılmak herkese nasip olmaz, diyorlardı.

– Bizler tarihe şahitlik ettik, diye sevinçlerini belirtiyorlardı.

Yavuz Sultan Selim askerinin coşkusu, sevincini görüyor, yapılan konuşmaları duyuyordu. İstanbul halkının kendisini karşılamak için hazırlıklara başladığını, insanların akın akın Üsküdar civarına geldiklerini, tören ve şenlik düzenlemek istediklerini işitmişti. Bu durumdan memnun değildi.

“Halkım elbette sevinir. Fakat törenler, şenlikler nefsimi coşturur. İstanbul’a sessiz sakin bir zamanda girmek daha evladır.” diye düşünüyordu.

Büyük zaferler kazanmıştı. Müslümanların yeryüzündeki halifesiydi. Kutsal Emanetler Mısır’da ona devredilmişti. Bunca değerli, mübarek hediye ile birlikte iki yılın sonunda yolculuğun nihayetine gelmişti.

Padişah ferman eyledi:

– Burada biraz daha oyalanacağız. Akşam olunca İstanbul’a hareket edeceğiz.

Onun verdiği karara paşaları, komutanları, askerleri çok şaşırdı. İsteğe bir anlam veremediler.

– Halk bizi karşılamak ister.

– Cümle âlem şehirde bekler.

- Zafer için tebrik etmek isterler.
- Padişah neden böyle karar verdi?
- Zaferi kazanan asker şehirde halkı selamlamalıydı.
- Suriye ve Mısır'ı fethettik.
- Sultanımız üstelik halife oldu.
- Kutsal Emanetleri de getirdik.
- Padişah'ın bir bildiği vardır.

Yavuz Sultan Selim otağında kitap okuyor, kulağına gelen konuşmaları umursamıyordu. Yönetimindeki paşalar neden karanlıkta İstanbul'a hareket edeceklerini merak ediyordu.

- Bunu Padişah'a soralım, dediler.

Aralarından birini kendisine elçi olarak gönderdiler. Huzura kabul edilen Paşa çekinerek sordu:

– Hünkâr'ım neden ordumuz gündüz değil de karanlıkta İstanbul'a giriyor? Büyük zaferler kazandınız. Halk da sizi bekliyor, tebrik etmek istiyor. Haklarıdır da...

Yavuz Sultan Selim Paşa'ya baktı:

– Haklısınız, büyük zaferler kazandık. Halifelik bize nasip oldu. Kutsal Emanetleri de getirdik. Gündüz İstanbul'a girdiğimiz takdirde halk bize karşı büyük bir karşılama yapacak, bize tezahüratta bulunacak. Gururlanmaktan da Allah'a sığınırım. Buna imkân vermemek için gündüz değil, akşam karanlığında İstanbul'a gireceğiz.

Paşa verilen cevap karşısında Padişah'a hak verdi, durumu diğer paşalara iletti.

Ordu karanlıkta Üsküdar çayırından hareket ederek Boğaz'ı gemilerle geçip İstanbul'a girdi. O saatlerde koca şehirde herkes uykudaydı.

Süslü Giyinmek

Bir gün huzuruna vezirleri geldi. Tahtta oturan Sultan vezirlerin göz

kamaştırıcı şekilde parlak, rengârenk elbise giydiklerini görünce yadırgadı. Daha sonra içeri giren bir elçi vezirlerin süslü, Sultan'ın ise daha sade giyinmesinin sebebini merak etti. Ardından vezirler dışarı çıkınca Padişah'a sormadan edemedi:

– Ey Cihan Padişahı, siz gayet sade giyinirken vezirleriniz hayli şatafatlı giyinmekte. Bunun sebebi nedir?

– Vezirlerin ve beylerin süslü giyinmeleri padişahlarına saygıdandır. Biz kime şirin görünmek için süslü giyinelim? Bizim Padişahımız (*Allah*) vücudun dışına değil, içindeki cevhere bakar, diye cevap verdi.⁵

Zembilli Ali Efendi

Halkın işlerini hızlıca çözmek isteyen Kadı Zembilli Ali Efendi Şeyhülislam olmadan önce kendisine verilen şikâyetleri inceler, karara bağlardı. Pek çok şikâyetin birikmesi üzerine hemen karar verebileceklerini çözüme kavuşturmak, halkı da bekletmemek için pratik bir yol bulmuştu. Görev yaptığı dairenin penceresinden bir zembil sarkıtır, aşağıdaki şikâyetçi dilekçesini zembile koyardı. Ali Efendi de zembili alır hemen cevabını yazar yine zembile koyarak aşağıya uzatırdı. Kadının şikâyetleri anında cevaplamasını halk takdir etmiş, bundan dolayı da kendisine **Zembilli Ali Efendi** denilmeye başlanmıştı:

- Ali Efendi cevapları zembille hemen yolluyor.
- Müşkülümüzü derhâl çözüyor.
- Eskiden mahkeme uzun sürerdi. Şimdi anında bize çözüm sunuyor.
- Çok çalışkan biri.
- Çok pratik zekâlı.
- Allah ondan razı olsun.
- Geciken adalet, adalet değildir.

* * *

Yavuz Sultan Selim Şeyhülislam olan Zembilli Ali Efendi'yi çok severdi.

O geldiğinde ayağa kalkarak saygısını gösterirdi. Padişah’a nasihat ederdi. Bir gün Yavuz Sultan Selim giderken atının dizginlerine yapışıp kendisine şöyle dedi:

– Sultan’ım, eğer adaletten ayrılırsan, kendi başına ferman verirsen, ahaliyi keyfine göre cezalandırırsan ben de Şeyhülislam olarak senin padişahlığını inkâr eder, bütün dünyaya duyururum, haberin olsun!

Yavuz Sultan Selim şaşırды, ne diyeceğini bilmedi. Sadece:

– Peki, diyebildi.

Ahiretinizi Düşünürüm

Yavuz Sultan Selim döneminin en önemli âlimlerinden olan Zembilli Ali Efendi’yle sık sık buluşur, sohbet ederdi. Onun sohbetinden Sultan memnun kalırdı.

Bir gün Yavuz Sultan Selim’e rüşvet aldıklarından dolayı yüz elli kişi hakkında şikâyet geldi. Celalli olan Padişah kaşlarını çatı, öfkelen-di.

– Derhâl bunları idam edin! Herkese örnek olsun, diye âdeta aslan gibi gürledi.

Yanındaki yöneticileri, idarecileri karardan dolayı şaşkındı. Çok sayıda insanın yargılanmadan haklarında karar verilmesinin devletin itibarı açısından sakıncalı olacağını düşündüler. Çekinmelerine rağmen bu konuda Yavuz Sultan Selim’in karşısına çıkıp,

– Sultan’ım aldığınız idam kararını yeniden gözden geçerseniz.

– Çok sayıda insanın idam devletimize itibar kaybettirir.

– Bunlar önce yargılanmalı. Mümkünse affedilmeliler, dediklerinde Padişah hiddetle,

– İdam edilmeleri gerekir, dedi.

İdarecilerin ve yöneticilerin yapacağı bir şey kalmamıştı. İdam edilecekleri kimse kurtaramaz diye düşünüyorlardı. Durumdan Zembilli Ali Efendi haberdar olunca Padişah ile görüşmek için saraya gitti. Huzura

alınca Yavuz Sultan Selim'e şöyle dedi:

– Hünkâr'ım, işittim ki rüşvet aldıkları iddiasıyla yüz elli kişinin idamına karar vermişsiniz.

– Evet.

– Devletimizi ve kendinizi düşünerek kararınızı gözden geçerseniz.

– Hayır.

– Onları affetseniz.

– Asla! İsteğiniz devlet işlerine ve yönetimime karışmak demek. Benden ricacı olmanız, onların affını istemeniz edebe de terbiyeye de aykırı.

Şeyhülislam Zembilli Ali Efendi şunları şöyle karşılık verdi:

– Padişahlar elbette ne yapacaklarını iyi bilir. Bizim işlerinize karışmak, haddimizi aşmak gibi bir maksadımız olamaz. Benim istediğim devlet idare etmenize karşı gelmek değil.

– Ya nedir?

– Ben ahiretinizi düşünürüm. Onun için yardımda bulunuyorum. Verdiğiniz idam kararından dönerseniz ne âlâ, aksi hâlde yarın ahirette mesul olursunuz, bilesiniz.

Yavuz Sultan Selim'in öfkesi azaldı. Biraz düşündü. Zembilli Ali Efendiye bakıp,

– Pekâlâ, hocam, hepsini affettim, dedi.

– Doğru olanı yaptınız, diyen hocası huzurdan çıkarak durumu ilgililere iletti.

İnsanların cezalandırılmasını önlemiş oldu.

Hazinenin Kilidi

Yavuz Sultan Selim yaptığı seferlerden, devleti tutumlu bir şekilde yönetmesinden, israftan kaçınmasından dolayı hazine dolmuştu. Durum devlet yöneticileri arasında takdirle karşılanıyordu:

– Devletin hazinesi ilk defa ağzına kadar doldu.

- Padişahımız israfi sevmez.
- Boş yere masraf yapılmasına izin vermez.

Yavuz Sultan Selim bir gün yanında vezirleri, veziriazamı olduğu hâlde hazinenin bulunduğu yere geldi.

- Çok şükür devlet hazinesi doludur, dedi.

Yanındakiler onu takdir etti. Yavuz Sultan Selim daha sonra devlet erkânına şöyle bir temennide bulundu:

– Benden sonraki padişahlar eğer hazineyi benim kadar dolduramazlarsa hazine kapısı hep benim anahtarım ile açılsın. Benim anahtarım ile da kilitlensin.⁶

- Münasiptir Padişah'ım.
- Ferman Padişahımızın.

* * *

Yavuz Sultan Selim Mısır'a sefere hazırlanırken bütçeyi dengelemeye çalışmıştı. Büyük bir sefere çıkacağı için devlet hazinesinin yetmeyeceği belli olmuştu. O da bir tüccardan az miktarda borç aldı.

- Sefer dönüşü paranızı vereceğim. Siz hiç merak etmeyin, dedi.

Yavuz Sultan Selim Mısır'ı fethedip aylar sonra İstanbul'a döndüğünde borç aldığı tüccarın parasını ödemek istedi. Soruşturunca onun vefat ettiğini öğrendi. Ne yapacaktı? En sonunda maliyeden sorumlu vezirini çağırıp sordu:

- Borç aldığım tüccar vefat etmiş, borcu için yapılacak şey nedir?
- Padişah'ım mademki alacaklı ölmüş, alınan borç para hazineye gelir kaydedilsin.
- Çözüm yolu bu mudur?
- Budur Hünkâr'ım. Hatta kendine ait ne kadar mal mülk, gelir varsa satılıp devletin hazinesine kaynak olarak katılmalı.
- Olmaz öyle şey! Ben bunu kabul edemem, diyen Yavuz Sultan Selim

maliye vezirinin kararını yazdığı kâğıdı alıp el yazısı ile altına şunları yazdı:

– *Ölüye rahmet.*

Malına bereket.

Çocuklarına afiyet

Bu kararı yazana da lanet.

AVRUPA'YA SEFER

Yavuz Sultan Selim İstanbul'daki sarayda yeni seferlerin planlarını yapıyordu. Seferler için kara ordusu gibi donamanın da çok kuvvetli ve büyük olması lazımdı. Donanmada topların sayısı da artırılmalıydı. Sadrazam Piri Paşa divana geldiğinde Padişah ona şöyle dedi:

– Paşa'm, çok şükür Anadolu'da birliği, dirliği sağladık. İslam dünyasında da rahat bir dönem başladı inşallah.

– İnşallah Padişah'ım.

– Sıra Balkanlara ve Avrupa'ya geldi. Frengistan'a sefer düzenlemek istiyorum. İslam dünyasının en büyük düşmanı olan Papa Françesko'yu tahtından alaşağı etme vakti. Ayrıca İspanya'ya Venedik'e de sefer yapma düşüncesindeyim. Sıra denizlere geldi. Saydığım devletlerin donanmaları güçlü. Bunlarla baş edebilmek için bizim de donanmamızın güçlü olması gerek. Bütün imkânlarımızı seferber ederek çok sayıda gemi yapmalıyız. Denizciler yetiştirmeliyiz. Ateşli silahlarımızı; tüfekleri, topları gemilerde etkili bir şekilde kullanmalıyız.

– Ferman Padişahımızın.

– Ayrıca Selman Reis'ten yararlanalım. Kendisi Memlukluların

Kızıldeniz komutanlığını yapardı. İstanbul'a gelip donanmayı, deniz işlerini düzenlesin, takip etsin.

– İyi olur Hünkâr'ım.

İstanbul'daki Haliç Tersanesi ve Gelibolu Tersanesi'nde hummalı bir faaliyet başladı. Günler, aylarca süren çalışmalardan sonra nihayet 250 parçalık büyük bir donanma hazırlandı. Donanmayı oluşturan gemiler daha sonra Boğaz'ın girişinde toplandı. İşte o gün bambaşka bir gün oldu. Çok sayıda gemiyi görenler takdirlerini, şaşkınlıklarını dile getirdiler:

– Bu kadar çok sayıda gemiyi bir arada hiç görmedim.

– Padişah bunları ne zaman yaptırttı?

– Suyun üstü görünmüyor.

– Çok büyük donanma.

– Sultan donanmayı büyüttüğüne göre denize ya da deniz aşırı ülkelere sefer yapacak olmalı.

– Öyle anlaşılıyor.

– Her yandan denizciler çağrılmış, reisler toplanmış.

– Desene yakında sefer var.

Yavuz Sultan Selim 1520 yılında Macaristan'a sefer düzenlemeye karar verdi. Ordunun Sadrazam Piri Paşa komutasında yola çıkmasını, Edirne'ye gitmesini istedi. Padişah da yöneticilerle, kendisini koruyacak bir bölük askerle sonradan yola çıkarak orduya yetişecekti.

1520 yılının Ağustos ayında ordunun ardından Sultan ve beraberindekiler İstanbul'dan ayrıldı. Sultan'ın sefere çıkmadan önce düşünceleri karmakarışık.

Bir zamandır Yavuz Sultan Selim'in sırtında rahatsızlık veren bir sivilce vardı. Önem vermiyordu ama sivilce gittikçe büyümüş, acıtmaya başlamıştı.

Can yoldaşı, sohbet sırdaşı, lalası Hasan Can'dı. Daima Padişah'a yakındı. Bir gün Sultan sırdaşına,

– Hasan Can, arkamda da sanki bir diken var; tenime batar, canımı acıtır, dedi.

– Bakayım Hünkâr'ım.

Sırtını açınca henüz kızarmamış sert, uç vermemiş bir çıban gördü.

– Padişah'ım sırtınızda iri, sert bir çıban var.

– Sık da rahatlayayım.

– Padişah'ım sıkmayalım, değişik bir çibana benziyor.

– Alt tarafı bir çıban değil mi?

– Sultan'ım merhem süreyim yumuşasın ya da hekime gösterelim.

– Hasan Can canımız tatlı değildir. Küçük bir çıban için hekime mi görünelim? Sık şu çibanı da rahatlayayım.

– Peki Hünkâr'ım.

Hasan Can, Yavuz Sultan Selim'in arkasındaki çibanı sıkı. Sultan bir süre rahatladı. Sonra aynı yerde daha büyük daha acı veren bir çıban oluştu. Halk arasında **şir pençe** deniyordu.

Hasan Can sarayın hekimlerine çibanı gösterdi. Onlar bazı merhemler sürdüler. Tedaviye başladılar ama başarılı olamadılar. Gün geçtikçe çıban büyüdü, daha çok acı verdi. Ordu Çorlu yakınlarındaki Sirt köyünde çadır kurdu.

Yavuz Sultan Selim acılar içinde kıvrılırken Hasan Can'a,

– Seni dinlemedim, kendimi harap ettim, dedi.

– Sabretmek, dayanmak gerekir Padişah'ım. İnşallah iyi olacaksınız.

– Çıban daha da büyüyor, acısı da katlanılacak gibi değil.

– Hekimler bir çare bulacaktır.

Hekimler çare bulamadı. Yavuz Sultan Selim'in acıları daha da arttı. Sonunda hekimler çare kalmadığını Hasan Can'a bildirdi. Padişah ölüm döşegindeydi. Bir ara kendine geldiğinde başında Hasan Can'ı Kur'an okurken gördü.

– Hasan Can ne hâldeyim?

Yaşlı gözlerle Padişah’a bakan sırdaşı, lalası üzgün bir hâlde zorlukla konuştu:

– Devletlim, Allah’a kavuşmak, onunla olmak zamanıdır.

Yavuz Sultan Selim zorlukla gülümsedi.

– Hasan Can bunca zamandır ya sen beni kimle bilirdin? Allah’a olan bağlılığımızda bir zayıflığımızı gördün mü?

– Görmedim Sultan’ım. Sizin hakkınızda hiçbir zaman böyle düşünmedim. İçinde bulunduğunuz durum başkadır, onun için böyle dedim. Allah’a teslim olmak zamanıdır.

– Eyvallah.

* * *

Hekimbaşı Ali Çelebi Sultan’ın durumunun ağırlaştığını, Piri Paşa’nın Edirne’den dönmesini, Manisa Valisi Şehzade Süleyman’a haber verilmesini istedi. Piri Paşa da Edirne’den Çorlu’ya gitmek üzere yola çıktı. Yavuz Sultan Selim, Çorlu Sırt köyünde 21 Eylül 1520’de öldü.

Çadırda son nefesini verince herkeste bir telaş başladı:

– Ölüm haberini yeniçeriler alırsa ne yaparız?

– Ya ayaklanırlarsa?

– Onlara durumu açıklayamayız da.

– Padişah’ın öldüğünü duyarlarsa askeri tutmak zorlaşır.

– O zaman biz ne yaparız?

– En iyisi askeri oyalamak.

– Ölümünü gizli tutacağız. Padişahımızın cenazesini yıkayıp kefenleyeceğiz, askeri oyalayacağız.

– Şehzade Süleyman tahta geçince herkese durumu açıklarız.

– En iyi yol budur.

O sırada Manisa’dan yola çıkan Şehzade Süleyman beraberindekilerle

hiç durmadan sekiz günde yol alarak İstanbul'a gelip tahta geçti. Bunun üzerine Sadrazam Piri Paşa, Çorlu'da askerin karşısına çıkarak Yavuz Sultan Selim'in vefat ettiğini, tahta oğlu Süleyman'ın geçtiğini duyurdu. Asker haberi duyunca şaşırıldı:

- Padişahımız vefat etmiş.
- Son dönemde biraz ağırları varmış diye duyuyorduk.
- Çok zamansız oldu.
- Macaristan seferine gidiyorduk.
- Onunla belki Macaristan'ı fethedecektik.
- Allah rahmet eylesin.
- Sekiz yıllık taht ömründe âdeta seksen senelik işler yaptı.

Piri Paşa her türlü tedbiri alarak Padişah'ın cenazesini İstanbul'a gönderdi. Büyük bir kalabalık Zembilli Ali Efendi'nin Fatih Camii'nde kıldırıldığı cenaze namazına katıldı. Mirza Sarayı denilen yere defnedildi. Daha sonra oğlu Kanuni Sultan Süleyman babası için 1522 yılında bir türbe yaptırdı.

Yavuz Sultan Selim Kimdir?

10 Ekim 1470 yılında doğdu. Babası II. Beyazıt, annesi ise Ayşe Hatun'dur. Annesi Dulkadiroğulları Beyliği'ndendir.

Yavuz Sultan Selim uzun boylu, geniş omuzlu, omuzlarının arası geniş, yuvarlak başlı, kırmızı yüzlüydü. Uzun bıyıklıydı, sakalını keserdi. Sert mizaçlı, cesur bir padişahı. İyi eğitim görmüştü.

Babası Sultan II. Beyazıt devlet yönetimini öğrenmesi ve tecrübe

kazanması için oğlunu Trabzon Sancağı'na vali olarak tayin etti.

Şehzade, Trabzon'da devlet işlerinin yanı sıra ilimle uğraştı. Büyük âlim Mevlana Abdülhalim Efendi'nin derslerini takip etti. Valiliği sırasında Trabzon halkını rahat bırakmayan Gürcüler üzerine üç sefer yaptı. Kars, Erzurum, Artvin illeri ile birçok yeri fethederek Osmanlı topraklarına kattı (1508). Bu bölgelerde yaşayan Gürcülerin hepsi Müslüman oldu.

Ata iyi biner, çok iyi kılıç kullanırdı. Güreşmekte, ok atmakta, yay çekmede ustaydı. Savaşçı bir kimliği olmasına rağmen aynı zamanda sanatkâr, ince ruhlu birisiydi. Her öğünde tek çeşit yemek yerdı. Gösterişten hoşlanmazdı. Devlet malını asla ziyan etmez, ettirmezdi. Babasından devraldığı hazineyi ağzına kadar doldurmayı başarmıştı.

Hırslı, mücadeleci bir yapıya sahipti. Halkına karşı çok adil davranırdı. Yoksulları korurdu. Halk arasında tebdili kıyafet gezerdi. Halkın dertlerine çözüm arar, bulurdu. Devlet işlerine şahsi işlerini asla karıştırmazdı. Devlet işlerini ciddiyetle yapardı. Tarihe, edebiyata ilgi duyan bir padişahı. İyi satranç oynardı. Sefere çıkarken dahi yanında sandıklar dolusu okuyacak kitap alırdı. İslam Dünyasında birliği sağlamayı hedef edinmişti.

Selimi Mahlasıyla yazdığı 305 şiirini topladığı Farsça bir divanı vardır. Arapça, Farsça bilirdi.

22 Eylül 1520'de "aslan pençesi" denilen bir çıban yüzünden henüz elli yaşında iken vefat etti. Sekiz yıllık devlet yönetiminde seksen senelik iş yaptığını tarihçiler belirtir.

Erkek çocukları: Kanuni Sultan Süleyman, diğer oğulları yaşamamıştır.

Kız çocukları: Hatice Sultan, Fatma Sultan, Hafsa Sultan, Şah Sultan

Yararlanılan Kaynaklar

Atilla Şahiner, *Osmanlı Tarihi*, Timaş Yayınları, 2012, İstanbul.

Avni Arslan-Ziya Demirel, *Osmanlı Tarihinden İlginç Hikâye ve Anekdotlar*, 2010, Akçağ Yayınları, Ankara.

Haluk İpekten, *Divan Edebiyatında Edebi Muhitler*, 1996, MEB Yayınları, İstanbul.

Tahsin Yıldırım-İbrahim Öztürkçü, *Osmanlı Padişahlarının Manevi Dünyası*, Yağmur Yayınları, 2009, İstanbul.

Talip Arışahin, *Yavuz Sultan Selim*, Mihrabad Yayınları, 2016, İstanbul.

Şiir soldan sağa ve yukarıdan aşağıya aynı şekilde okunmaktadır, Yavuz Sultan Selim, s. 201.

Divan Edebiyatında Edebi Muhitler, s. 95.

Osmanlı Padişahlarının Manevi Dünyası, s. 223.

Padişahların Manevi Dünyası, s. 205.

Osmanlı Padişahlarının Manevi Dünyası, s. 206.

Sultan'ın isteğinden dolayı ondan sonraki padişahlar hazineyi dolduramayınca son döneme kadar hazine Yavuz Sultan Selim'in anahtarı ile kilitlenip açılmıştır.

TARİHSEVER ÇOCUK

Tarih seven çocuklar için hazırlanan bu seride Osmanlı Devleti'nin küçük bir beylikten büyük bir imparatorluk hâline nasıl geldiğine tanık olacaksınız. Aynı zamanda büyük bir medeniyet inşa eden Osmanlıların roman tarzında yazılmış hayat hikâyelerini okuyacaksınız.

İsmail Bilgin

12,5x21 cm

8+ Yaş

erdemyayinlari.com.tr

erdem
ÇOCUK